

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Turvakotijakson jälkeisen tukiasumispalvelun kehittäminen

Julia Haajanen

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Turvakotijakson jälkeisen tukiasumispalvelun kehittäminen

Julia Haajanen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2018

Julia Haajanen

Turvakotijakson jälkeisen tukiasumispalvelun kehittäminen

Vuosi 2018 Sivumäärä 43

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda työväline, joka mahdollistaa paremman työn arvioinnin ja kehittämisen Monika-Naiset liitto ry:n tukiasumispalveluissa. Tukiasumisen palveluista puuttui selkeä tapa mitata ja havainnollistaa tehdyn työn laadullisia tuloksia. Lomakkeen tavoitteena on selventää tukiasunnossa asuvien asiakkaiden muutosta psyykkisessä hyvinvoinnissa, elämänhallinnassa ja toimintakyvyssä tukiasumisajan jälkeen. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajataustaisten naisten kokemaan väkivaltaan. Saatujen tietojen perusteella asiakkaalle voidaan tarjota entistä parempaa palvelua, jonka avulla on mahdollista lisätä tukiasumistoiminnan asiakkaiden hyvinvointia sekä auttaa heitä parantamaan elämänhallinnallisia taitoja. Lisäksi opinnäytetyö tulee tarjoamaan uutta tietoa tukiasumispalveluiden työntekijöille työn vaikuttavuudesta, joka mahdollistaa työn paremman kohdistamisen havaittuun ongelmaan. Tukiasumispalveluiden asiakkaat ovat maahanmuuttajataustaisia naisia sekä heidän lapsiaan, jotka ovat siirtyneet palvelun piiriin turvakotijakson jälkeen.

Opinnäytetyön tietoperustassa kuvataan Monika-Naiset liiton tuetun asumisen malli, perehdytään maahanmuuttajataustaisiin naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteisiin sekä kunniaan liittyvään väkivaltaan ja sen historiaan. Lisäksi käydään läpi väkivallan tai sen uhkan vaikutuksia ihmisen elämään hyvinvoinnin, psyykkisen terveyden ja kotoutumisen kannalta. Lomaketta luotaessa perehdyttiin erilaisiin sosiaalialalla käytettäviin työvälineihin sekä hyvän kyselylomakkeen piirteisiin. Opinnäytetyön tuotoksena luotu työväline on jaettu neljään tutkittavaan teemaan: psyykkinen hyvinvointi, fyysinen hyvinvointi, vanhemmuus ja arjen hoito.

Asiasanat: Kunniaan liittyvä väkivalta, tuettu asuminen, maahanmuuttajataustainen nainen

Julia Haajanen

The development of supported housing services

Year	20182018	Pages	43
------	----------	-------	----

The purpose of this thesis was to create a tool to enable better assessment and development on work carried out in Monika- Multicultural Women's Association's supported housing services through qualitative research. The supported housing services were lacking a clear way to evaluate and demonstrate the effects of their work. Therefore, a questionnaire was developed to clarify the changes in the clients' mental wellbeing and functional abilities after a period of supported housing focusing on previously experienced violence. The questionnaire respondents were women with an immigration background and their children, who had been through a period of living in the shelter. The collected data will enable the offering of improved services which may increase clients' wellbeing and help them to improve personal life management skills. In addition, this thesis also provided new information on the effectivity of the work for the employees of the supported housing team, which will help to focus attention onto important perceived issues.

The theoretical background describes the supported housing model of the Monika- Multicultural Women's Association and provides an orientation into special traits of violence threatening women with immigration backgrounds and honour related violence and its history. Also, this thesis describes violence and the effects of its threat on a person's life from the perspectives of wellbeing, psychological health and integration.

During the process of creating the questionnaire, focus was on different tools and methods used in social services. The form created for this thesis was divided into four themes: psychological well-being, physical wellbeing, parenthood and everyday life.

Keywords: Honour related violence, supported housing, immigrant woman

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Toimintaympäristö- Monika-Naiset liitto ry	7
2.1	Tuettu asuminen- Monika-Naiset liiton malli	8
3	Naisiin kohdistuva väkivalta	9
3.1	Maahanmuuttajataustaisiin naisiin kohdistuva väkivalta	10
4	Kunniaan liittyvä väkivalta	11
4.1	Kunniaan liittyvän väkivallan taustaa	13
5	Väkivallan seuraukset	14
6	Opinnäytetyön tavoitteet	15
6.1	Arviointisuunnitelma	17
7	Toteutus.....	18
7.1	Aiheen rajaaminen.....	18
7.2	Ensimmäinen versio.....	19
7.3	Toinen versio	20
7.4	Lopullisen version syntyminen	21
8	Arviointi	23
9	Johtopäätökset	25
9.1	Maahanmuuttajataustaisten naisten kokeman väkivallan erityisyys	25
9.2	Validiteetti	26
9.3	Asiakaslähtöisyys.....	27
10	Pohdinta.....	28
10.1	Etiikka.....	29
	Lähteet	31
	Liitteet.....	33

1 Johdanto

Sekä kantasuomalaisten että maahanmuuttajataustaisten naisten kokema väkivalta on pääosin samanlaista. Se saattaa olla fyysistä, henkistä, seksuaalista tai taloudellista tapahtuen paritai lähisuhteessa. Lisäksi maahanmuuttajataustaisen naisten kokemaan väkivaltaan liittyy joi-takin erityispiirteitä, kuten kunniaan liittyvä väkivalta, pakkoavioliitot sekä tyttöjen ympäri-leikkaus. Väkivallan tai sen uhkan kokeminen ovat poikkeuksetta järkyttäviä tapahtumia, joi-den seuraukset näkyvät pitkälle elämään. Tuetun asumisen palvelulla pystytään tukemaan maahanmuuttajataustaisia naisia heidän kohtaamissaan haasteissa väkivallasta irtautuessa.

Opinnäytetyö tehdään Monika-Naiset liiton tukiasumispalveluille. Tukiasumisenpalvelu on tar-koitettu maahanmuuttajataustaisille naisille sekä heidän lapsilleen turvakotijakson jälkeiseen asumiseen. Tuetun asumisen palveluihin kuuluvat asumisen lisäksi henkilökohtaisen palvelu-suunnitelman tekeminen, sen mukainen asiakasohjaus, asiointiapu, itsenäiseen asumiseen val-mistava työ, kriisiapu sekä mahdollisuus osallistua erilaisiin ryhmätoimintoihin.

Opinnäytetyön aloitushetkellä Voimavarakeskuksen tukiasumispalveluilla ei ollut selkeää ta-paa mitata ja havainnollistaa työn laadullisia tuloksia. Tarve työn vaikuttavuuden arviointia helpottavalle työvälineelle nousi työelämästä. Opinnäytetyön toiminnallisena osana tullaan luomaan työväline, jonka avulla tukiasumispalveluiden tekemää työtä voidaan arvioida. Li-säksi lomakkeen avulla on mahdollista havainnollistaa asiakkaiden kokemaa muutosta tukiasu-misen aikana. Lomakemallisesta tuotoksesta on helppo eritellä sekä määrällisiä että laadulli-sia tuloksia. Lomake on myös helppo kääntää useille eri kielille tai käydä läpi tulkin avustuk-sella.

Jokaisen tukiasuntoon tulevan asiakkaan tausta on uniikki. Lomakkeen ensimmäisellä käyttö-kerralla tullaan hahmottamaan nykytilannetta sekä tulevaa avun tarvetta. Toinen kerta on tarkoitus täyttää tukiasumisjakson jälkeen. Kysymykset ovat samanlaiset, näin muutosta on helpompi havainnollistaa, sanoittaa sekä mitata.

Opinnäytetyön aikana tullaan perehtymään maahanmuuttajataustaisten naisten kokeman vä-kivallan erityispiirteisiin sekä väkivallan vaikutuksiin. Kohderyhmän tunteminen mahdollistaa toimivan, tarkoitustaan palvelevan työvälineen kehittämisen. Ennen lomakkeen työstämisen aloittamista perehdytään myös muihin sosiaalialalla jo käytössä oleviin mittareihin ja työväli-neisiin. Lisäksi tarkastellaan hyvän kyselylomakkeen piirteitä ja vaatimuksia.

2 Toimintaympäristö- Monika-Naiset liitto ry

Monika-Naiset liitto on sosiaalialalla toimiva monikulttuurinen naisjärjestö, joka työllistää tällä hetkellä noin 30 henkilöä. Toiminnalla tuetaan maahanmuuttajanaisten kotoutumista, osallistumismahdollisuuksia sekä ehkäistään syrjäytymistä ja pari- ja lähisuhdeväkivaltaa. Liitto toimii myös asiantuntijana ja vaikuttajana etniseen yhdenvertaisuuteen ja väkivaltaan liittyvissä kysymyksissä sekä edistää kotoutumista tukemalla maahanmuuttajien kansalaistoimintaa. Monika-Naiset liiton toiminta on jaettu kolmeen eri yksikköön; Voimavarakeskus Monikaan, Turvakoti Monaan ja kotouttavaan toimintaa, joka tapahtuu MoniNaisten tilassa. Opin- näytetyö prosessin aikana Monika-Naiset liiton toimintayksiköiden nimiä päivitettiin vastamaan paremmin tuotetun palvelun sisältöä. Voimavarakeskus on uudelta nimeltään Kriisikeskus Monika ja MoniNaisten tila tunnetaan nykyisin nimellä Kotoutumiskeskus Monika. Selkeyden vuoksi vanhoja nimiä käytetään läpi tämän opinnäytetyön.

Monikulttuurinen Voimavarakeskus Monika tarjoaa matalankynnyksen palveluita väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajataustaisille naisille ja lapsille. Väkivallan tai sen uhkan kokemisen jälkeen tarvitaan nopeaa ja luottamuksellista matalankynnyksen palvelua (Äärelä & Gerbert 2012, 36). Apua tarjotaan päivystävän puhelimen, chat-palvelun ja kriisityön keinoin. Voimavarakeskus työllistää 3 kriisityöntekijää, jotka voivat palvella asiakkaita eri kielillä sekä voimavarakeskuksen johtajan, joka toimii myös esinaisena asumispalveluissa. Tukiasumispalvelut tarjoavat tuettua asumista sekä palveluohjausta sitä tarvitseville. Tukiasumispalvelut työllistävät koordinaattori, ohjaajan sekä sosiaaliohjaajan. Tukiasumisen yleiset tavoitteet ovat itsenäinen asuminen ja kotouttamiseen liittyvien osatekijöiden tukeminen asiakkaan oma lähtötaso huomioiden. Työ sisältää väkivaltakokemusten jatkotyöstämistä ja seurantaa, palveluohjausta ja elämänhallinnan tukemista. Työ toteutetaan toimisto-, koti- ja kenttätapaamisilla.

Turvakoti-Mona toimii salaisessa osoitteessa. Turvakodin tarjoamia palveluita ovat mm. turvallinen kriisiasuminen, vertais- ja psykososiaalinen tuki sekä turvakodin jälkeisten palveluiden ja tukiasumisen järjestäminen. Kaikki palvelut pyritään tarjoamaan naisen omalla äidinkiellä. (Monikanaiset.fi/Turvakoti Mona.)

MoniNaisten tila tarjoaa kattavaa viikko-ohjelmaa, johon sisältyy suomen ja englannin kielen opettelua, ATK-kursseja sekä liikuntaa ja keskustelua. Tarjolla on myös palveluohjausta sekä apua esimerkiksi viranomaisten kanssa asiointiin. Moninaisten tilan kanssa yhdessä toimiva Osaava Nainen toiminta keskittyy auttamaan maahanmuuttajanaisia liittymään työelämään. (Monikanaiset.fi/Kotoutumiskeskus Monika).

Monika-Naiset liiton toimintaa rahoittavat mm. Helsingin kaupunki, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus Veikkauksen tuotoilla (STEA), Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos, Stiftelsen Den Sjunde Mars Fonden, Vantaan kaupunki (Monikanaiset.fi/ tietoa-meista). Liitto toimii asiantuntijana,

antaa lausuntoja, kouluttaa ja tiedottaa sosiaalialan kentällä. Monika Naiset liitto ry:n toiminta on laajuudessaan korvaamatonta Helsingissä sekä muualla Uudellamaalla, sillä yhtä kattavaa ja kohdennettua kolmannen sektorin palvelua ei ole saatavilla. Monika-Naiset liitolla on laaja yhteistyöverkosto julkisella- ja järjestösektorilla.

2.1 Tuettu asuminen- Monika-Naiset liiton malli

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014, 21§) määrittää, että asumispalveluita on järjestettävä henkilöille, jotka erinäisistä syistä tarvitsevat tukea asumisessa tai sen järjestämisessä. Näitä syitä voivat olla esimerkiksi kyvyttömyys selviytyä itsenäisesti yhteiskunnassa tai tuen tarve arkisten asioiden hoitamisessa. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 21§). Vakaa asuminen ja turvakodista poistuminen on ensiaskel kuntoutumiselle (House of commons. Home affairs committee. 2007-2008. 82). Tuetun asumisen on tarkoitus olla tilapäistä. Asumiseen voi sisältyä kotikäyntejä sekä tukemista arjen toiminnoissa ja elämänhallinnassa. Tavoitteena on auttaa asiakasta siirtymään itsenäiseen elämään. (Tainio 2007, 10.) Tukipalveluiden avulla on mahdollista vähentää väkivallan uusiutumisen riskiä sekä väkivallan vaikutuksia esimerkiksi ihmisen psyykelle. (Äärelä & Gerbert 2012, 36.) Tuetun asumisen palvelu on erikoistunut tukemaan maahanmuuttajataustaisia naisia heidän kohtaamissaan haasteissa väkivallasta irtautuessa.

Monika-Naiset liitossa enimmäistukiasumisaika on noin kaksi vuotta. Silti jokaisen asiakkaan asumisen tarpeen kesto huomioidaan yksilöllisesti. Vuokrasopimukset Monika-Naiset liiton tukiasuntoihin tehdään aina määräajaksi. Ajanjakson pituus muodostuu asiakkaan elämäntilanteen ja tuen tarpeen arvioinnin perusteella. Monika-Naisten tukiasumispalveluiden asiakkaat päätyvät palvelun piiriin kaikkien suomen turvakotien kautta. Turvakodit ovat kaikille avoimia kodinomaisia paikkoja, joissa tarjotaan tukea, turvaa sekä palveluita lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille. Kaikki turvakotipalvelut ovat maksuttomia (Terveystieteiden tutkimuskeskus, turvakodit).

Asunnon vapautuessa tukiasumiskoordinaattori ilmoittaa vapaasta paikasta turvakoteihin, josta lähetetään takaisin kirjalliset hakemukset. Paikkoja ei voi jonottaa. Koordinaattori haastattelee asunnon hakijoita, joista valitaan yksi. Valintakriteereinä painottuvat tuen tarve sekä väkivallan uhan arviointi. Asiakkaan on pystyttävä asumaan ilman erityisiä turvatoimia. Asiakkaalla on oikeus nähdä asunto ennen vuokrasopimuksen allekirjoittamista. Mikäli asiakas ottaa asunnon vastaan käydään hänen kanssaan, tarvittaessa tulkin välityksellä, vuokrasopimukseen liittyvät velvoitukset ja oikeudet. Ennen muuttoa tehdään asiakkaan kanssa muuttolmoitus postiin ja maistraattiin, haetaan tarvittavat etuudet, tutustutaan kulkureitteihin sekä hoidetaan muut käytännön järjestelyt, kuten kotivakuutus, sähkösopimus ja huonekalut.

Asiakkaan tukiasunnossa asumiseen liittyvät ohjeet ja järjestyssäännöt ovat kirjattuna vuokrasopimukseen. Sääntöjen ja tuen tarkoituksena on vahvistaa asukkaan asumisvalmiuksia ja varmistaa, että asiakas käyttää huoneistoa sovittujen ehtojen mukaisesti. Monika-Naiset liiton erityisiä vuokrasuhteen edellytyksiä ovat esimerkiksi maahanmuuttotausta, turvakotijakson läpikäyminen sekä väkivallan välittömän uhkan poissaolo. Muita yleisiä edellytyksiä vuokrasopimuksen voimassaololle ovat esimerkiksi talon järjestyssääntöjen noudattaminen, yhteistyö Monika-Naiset liiton työntekijöiden kanssa, huoneistosta ja siihen kuluva irtaimistosta huolehtiminen, vuokran maksu ajallaan sekä asunnon tarkoituksenmukainen käyttö. Edellä olevaan sisältyy kielto tuoda ulkopuolisia henkilöitä asuntoon tai luovuttaa heille avainta.

3 Naisiin kohdistuva väkivalta

Naisiin kohdistuvan väkivallan määritelmä on laaja. Esimerkiksi Yhdistyneet Kansakunnat määrittävät naisiin kohdistuvan väkivallan olevan: ”Kaikenlainen naisiin kohdistettu väkivalta, joka aiheuttaa tai voi aiheuttaa fyysistä, seksuaalista tai psykologista vahinkoa tai kärsimystä naiselle, mukaan lukien tällaisilla teoilla uhkailu tai pakottaminen taikka mielivaltainen vapaudenriisto, tapahtuipa se julkisessa tai yksityisessä tilassa.” Maailman terveysjärjestö (WHO) taas määrittää väkivallan seuraavasti: ”Väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmää tai yhteisöön, ja joka johtaa psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen.” (Allinen-Calderon ym. 2011, 9.) Määritelmät eroavat toisistaan sekä laajuudeltaan että kohteeltaan. YK:n määritelmä kohdistuu selkeästi teon seurauksiin, joiden avulla mahdollinen väkivalta määritellään. WHO taas painottaa määritelmässään enemmän itse väkivaltaista tekoa, eikä niinkään sen seurauksia. Väkiälyä tarkasteltaessa on syytä muistaa sen olevan subjektiivinen ja henkilökohtainen kokemus.

Yksi väkivallan tarkastelutapa kattaa henkisen, ruumiillisen, taloudellisen sekä seksuaalisen väkivallan. Todellisuudessa nämä väkivallan muodot sijoittuvat limittäin. Kuka tahansa saattaa joutua väkivallan uhriksi, sillä sen jakautuminen väestöön ei ole sukupuolisymmetristä. Miehiin kohdistuva väkivalta on useimmiten julkisella paikalla tapahtuvaa ruumiillista väkivaltaa sekä toisen miehen aiheuttamaa. (Hansen, Sams, Jäppinen & Latvala 2016, 16.)

Naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyy omia erityispiirteitä. Useimmiten naisten kokema väkivalta tapahtuu lähisuhteessa tai perheessä (Hansen ym. 2016, 16). Lähisuhdeväkivalta tarkoittaa vallan käyttöä ja alistamista toimintaa, jossa tekijänä on uhrin läheinen, sukulainen, ystävä tai parisuhteen toinen osapuoli. Edellä mainitussa tapauksessa puhutaan parisuhdeväkivallasta (Allinen-Calderon ym. 2011, 8-9). Erityisesti naisiin kohdistuva väkivalta on maailmanlaajuinen ongelma, jota esiintyy kaikkialla uskontoon, sosiaaliluokkaan tai kulttuuriin katsomatta

(Riski 2009, 50). Väkivallan moninaisuuden vuoksi kokijat eivät ole myöskään yhtenäinen ryhmä, kuitenkin erityisesti konfliktialueilla asuvilla, etnisiin, kulttuurillisiin, sukupuolisiin, tai seksuaalisiin ryhmiin kuuluvilla, että vammaisilla ja ikääntyneillä naisilla on korkeampi riski päätyä väkivallan uhriksi (Allinen-Calderon ym. 2011, 8).

3.1 Maahanmuuttajataustaisiin naisiin kohdistuva väkivalta

Yhteinen piirre kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten naisten kokemassa väkivallassa on sen tapahtuminen pari- ja lähisuhteessa. Lisäksi maahanmuuttajataustaiset naiset kokevat myös sellaista väkivaltaa, jonka uhreja kantasuomalaiset naiset eivät ole. Tämä asettaa heidät erityisen haavoittuvaan asemaan. (Äärelä & Gerbert 2012, 6.) Vaikka ryhmien kokema väkivalta onkin osittain samanlaista, on maahanmuuttajataustaisten naisten kohdalla kuolleisuus henkirikoksen uhrina tilastojen mukaan kaksinkertainen kantaväestön naisiin verrattuna (Äärelä & Gerbert 2012, 21).

Maahanmuuttajataustainen väkivallan kokija on erityisen suuressa vaarassa syrjäytyä ja eristäytyä yhteiskunnan ulkopuolelle. (Haarakangas, Ollus & Toikka 2000, 31.) Väkivallasta irtautuminen sekä avun saaminen auttavat pääsemään kiinni suomalaiseen yhteiskuntaan (Äärelä & Gerbert 2012, 35). Kynnys hakeutua avun piiriin on korkea, johtuen naisen ja miehen välistä asemaa määrittävistä kulttuurillisista käsityksistä, heikosta kielitaidosta, tiedottomuudesta omia oikeuksia, rikosprosesseja ja auttavia tahoja kohtaan sekä pelko, että ilmoittaminen johtaisi maasta karkottamiseen (Äärelä & Gerbert 2012, 38). Maahanmuuttajataustaisen naisen elämään saattaa liittyä useita haasteita, joita kantasuomalaisen ei tarvitse koskaan kohdata. Maahanmuuttajanainen saattaa olla moninkertaisen syrjinnän uhri, johtuen hänen sukupuolesta, etnisestä taustasta ja maahanmuuttajuudesta (Äärelä & Gerbert 2012, 6). Kaikki edellä mainitut tekijät vaikuttavat omalta osaltaan hyvinvointiin, kotoutumiseen sekä toimintakykyyn.

Useissa patriarkaalisissa kulttuureissa avioero koetaan erittäin häpeällisenä, joka vaikeuttaa väkivaltaisesta suhteesta irtipääsyä. Maahanmuuttajataustainen nainen voi olla monella tapaa riippuvainen puolisostaan (Haarakangas ym. 2000, 31). Puoliso saattaa esimerkiksi pimittää kumppaniltaan tietoa, joka auttaisi häntä selviytymään yhteiskunnassa tai hallinnoida koko perheen rahaliikennettä. Nainen ei välttämättä tiedä kaikista hänelle kuuluvista etuuksista, varsinkaan jos puoliso on ohjannut tuet omalle pankkitililleen. Joissain tapauksissa naista on jopa kielletty poistumasta kotoaan. Puolison on mahdollista saada täysi kontrolli ja valta naiseen eristämällä hänet ulkomaailmasta. Eristäminen voi tapahtua painostamalla naista jättämään esimerkiksi kielikurssin kesken tai vakuuttamalla hänet, ettei hänen tarvitse tietää mitään yhteiskunnasta tai tienata omaa rahaa, sillä puoliso voi elättää koko perheen. Kotoa

poistumattomuus vaikeuttaa myös kielen oppimista. Ilman kieltä kodin ulkopuolella asioiminen on vaikeaa. Kielettömyys lisää ennestään riippuvuutta puolisoista, joka tekee väkivallan uhrista yhä haavoittuvamman. Ilman kieltä on todella vaikeaa hakea tarvittavaa apua, tutustua omiin oikeuksiin tai saada tietoa mahdollisista palveluista. (Haarakangas ym. 2000, 31-32.)

Väkivaltaisesta suhteesta irtautumiseen liittyy myös pelkoa ja häpeää. Riippuen kulttuurin kunniakäsitteistä väkivallasta ei ehkä kehdata tai uskalleta puhua, sillä asian esiin tuominen ulkopuolisille tahoille voi pahentaa nykyistä tilannetta. Myös omien oikeuksien tuntemattomuus vaikeuttaa irtautumista. (Haarakangas ym. 2000, 31-32.) Kaikissa maissa lähisuhdeväkivaltaa ei lueta rikokseksi. Maahanmuuttajanainen ei välttämättä tiedä hänen kokeman vääryyden olevan Suomen laissa kiellettyä (Allinen-Calderon ym. 2011, 33-34). Usein oleskelulupa- tai turvapaikkahakemus on kirjattu miehen hakemuksen yhteyteen, jolloin avioero saataisi vaarantaa naisen mahdollisuuden saada turvapaikka tai oleskelulupa (Haarakangas ym. 2000, 31-32). Oleskeluluvan tyyppi, sen saaminen tai täysin puuttuminen vaikuttavat suoraan henkilön hyvinvointiin ja oikeuksiin (Malin 2011, 204).

Maahanmuuttajataustaisen henkilön hyvinvointiin liittyy lisäksi tiettyjä erityispiirteitä, jotka on huomioitava myös tässä opinnäytetyössä. Näitä ovat esimerkiksi laillinen asema tulomaassa, ikä maahan tullessa, ennen ja jälkeen maahantuloa koetut kielteiset elämäntapahtumat, kuten väkivalta. (Malin 2011, 204.) Henkilön ikä maahan tullessa vaikuttaa hänen kykynsä sopeutua uuteen yhteiskuntaan ja oppia uusi kieli. Mitä nuorempa uuteen yhteiskuntaan muutetaan, sitä helpompaa on myös sopeutuminen. Opinnäytetyössä psyykkisen hyvinvoinnin kohdalla on kiinnitetty erityistä huomiota pelkoon, uhkan kokemukseen, ahdistuneisuuteen sekä masennukseen. Nämä tekijät liittyvät asiakkaiden kokemaan hyvinvointiin sekä väkivaltaan. Väkivallan tai sen uhkan aiheuttama pelko ja ahdistuneisuus ovat suoraan yhteydessä henkilön psyykkiseen terveyteen.

4 Kunniaan liittyvä väkivalta

Opinnäytetyön yksi keskeisimmistä käsitteistä on kunniaväkivalta. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä. Ihmisoikeusliiton (Hansen ym. 2016, 6) tekemän selvityksen mukaan ”suomalaisilla viranomaisilla ja ammattilaisilla on yleisesti ottaen riittämättömät tiedot kunniaan liittyvän väkivallan yhteisöllisistä erityispiirteistä ja siihen puuttumisesta.” Tiedon lisäämisellä lisätään viranomaisten ja ammattilaisten kykyä tunnistaa ilmiöön liittyviä tekijöitä. Tunnistamisen jälkeen varhainen puuttuminen on mahdollista, jolloin useampi ihminen saisi tarvitsemaansa apua. Tarkkaa tilastotietoa ilmiön yleisyydestä ei ole, sen moninaisten ilmenemismuotojen vuoksi.

Kunniaan liittyvästä väkivallasta voidaan käyttää monta erilaista termiä. Suomalaisessa keskustelussa käytettäviä termejä ovat esimerkiksi kunniaväkivalta, kunniakäsitteisiin liittyvä väkivalta, yhteisöväkivalta sekä häpeäväkivalta. Erilaisten käsitteiden käytöllä voidaan viestittää ilmiön moninaisuutta sekä monisyistä luonnetta.

Kunniaan liittyvä väkivalta voidaan määritellä monin eri tavoin, jotka eroavat toisistaan tieteenalasta ja asiayhteydestä riippuen. Yhdistyneet Kansakunnat (YK) määrittää kunniaan liittyvän väkivallan haitalliseksi perinteeksi, joka loukkaa ihmisoikeuksia ja kohdistuu useimmin tyttöihin ja naisiin tilanteissa, joissa heidän käyttäytymisensä tulkitaan vaarantavan perheen tai yhteisön kunnian. (Hansen ym. 2016, 15-16.) Erään määritelmän mukaan kunniaan liittyvä väkivalta määritellään yhdeksi naisiin kohdistuvaksi väkivallan muodoksi. Edellä mainittu määritelmä on kuitenkin turhan suppea, sillä kunniaan liittyvää väkivaltaa voi ilmetä myös miesten tai sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöjen joukossa. Kunniaan liittyvä väkivalta ei ole sidoksissa tiettyyn etniseen ryhmään, kulttuuriin, uskontoon tai kansakuntaan. Ilmiöön liittyviä piirteitä on havaittavissa kaikkialla. Pari- tai lähisuhteessa tapahtuva kunniaan liittyvä väkivaltaa eroaa perinteisestä pari- ja lähisuhde väkivallasta syynsä vuoksi. Kunniaan liittyvää väkivaltaa esiintyy patriarkalisessa kulttuuritaustassa, jossa yhteisön kollektiivinen luonne ja yhdessä koettu häpeä korostuvat. Pari- tai lähisuhdeväkivalta taas tapahtuu kahden ihmisen välillä, jossa koettu häpeä kohdistuu yhteen ihmiseen.

Kunniaan liittyvän väkivallan tarkka määrittely on haastavaa sen monien ilmenemismuotojen vuoksi. Kunniaan liittyvän väkivallan ilmenemispiirteitä perheissä ovat esimerkiksi tiukka kontrolli, uhkailu, fyysinen voimankäyttö sekä äärimmäisenä muotona kunniamurha. (Allinen-Calderon ym. 2011, 13-14.) Ilmiön monimuotoisuuden vuoksi yleistä on varottava. Kaikki maahanmuuttajien väkivaltateot eivät ole kunniaan liittyvää väkivaltaa ja näkemykset yhteisön sisällä voivat myös erota toisistaan. On myös muistettava, ettei kulttuurillisilla tai uskonnollisilla syillä voi puolustaa väkivaltaa. (Allinen-Calderon ym. 2011, 15.)

Avioliittoon pakottaminen on yksi kunniaan liittyvän väkivallan muodoista. Useissa tapauksissa kotoa pois lähteminen turvakotiin on ensimmäinen askel kohti avioeroa. Turvallisuuden vuoksi puoliset eivät ole tervetulleita Monika-Naiset liiton tukiasuntoihin, mahdolliset tapaamiset suositellaan tehtäväksi asunnon ulkopuolella. Pakkoavioliitolla tarkoitetaan toisen tai molempien osapuolien tahdon vastaista liittämistä avioon (Allinen-Calderon ym. 2011, 15). Pakkoavioliitto on syytä erottaa käsitteenä järjestetystä avioliitosta, sillä järjestetty avioliitto ei välttämättä ole pakonomainen. Pakkoavioliiton tavoitteena voi olla lapsen naittaminen mahdollisimman hyvin, varojen säilyttäminen omassa suvussa tai taloudellisen aseman ylläpito. (Allinen-Calderon ym. 2011, 15.) Avioliittoon pakottaminen on osa kunniaan liittyvää väkivaltaa, sillä kieltäytyminen voidaan tulkita häpeän tuottamiseksi perheelle. Pakkoavioliitot ovat lailla kiellettyjä.

4.1 Kunniaan liittyvän väkivallan taustaa

Tutkimukset kunniaan liittyvään väkivaltaan ovat rajalliset. Väkivallan tuottaminen perheen tai yhteisökunnian kustannuksella luo motiivin mahdollisen kunniamurhan peittämiseksi. Näin uhrit pyyhkiytyvät historiasta ja ilmiön levinneisyyttä yhteisössä on vaikea tutkia tai todistaa. Kuitenkin on pystytty todistamaan, että kunniaan liittyvää väkivaltaa esiintyy useissa kulttuurissa ympäri maailman ja historian. Kunniaan liittyvä väkivalta perustuu siis patriarkaaliseen hierarkiaan, ennemmin kuin tiettyyn kulttuuriin. (Honor based violence awareness network. History.) Patriakaarisella hierarkialla tarkoitetaan maailmankuvaa, jossa yksilöiden velvollisuudet ovat rakentuneet sukupuolen mukaan. Tämä perustuu ennalta määrättyihin ja ihan-teellisiin sukupuolirooleihin, joiden noudattaminen nähtiin kunniallisena. (Lidman 2015, 32.)

Lidmanin mukaan (2015, 196.) Kunniaan liittyvän väkivallan syntyyn vaikuttavat monet tekijät. Ilmiötä erityisesti määrittäviä tekijöitä ovat patriarkaalisen hierarkian ja seksuaalierotusten keskeisyys. Hierarkia on nähtävissä perheen ja suvun sisällä esimerkiksi isän vallassa äitiin, äidin vallassa lapsiin sekä nuorempien kunnioituksessa vanhempia ihmisiä kohtaan. Kollektiiviset kulttuurit perustuvat perheen ja suvun ensisijaisuuteen. Tyttöjen ja naisten siveellisyys rakentuu voimassa olevien kunniakäsitteiden varaan. Siveellisyyden tuoma kunnia heijastuu läpi naisen elämän, ensin neitsyytenä, sitten uskollisuutena avioliitossa sekä hyvänä äitiytenä. (Lidman 2015, 182.) Edellä mainitut kollektiiviset arvot vaikuttavat yksilön päätöksentekoon. Lisäksi kunniaan liittyvän väkivallan syntyyn vaikuttavat yhteisön kunnian suuri merkitys sekä häpeän pelko vallitsevia kunniakäsitteitä rikottaessa. Väkivallan sallittavuudella yhteisön sisällä on myös merkittävä vaikutus kunniaan liittyvän väkivallan synnyssä. (Lidman 2015, 196.)

Jotta kunniaan liittyvän väkivallan voi ymmärtää paremmin ilmiönä, on ensin tunnettava kunnian -sanan monimuotoisuus. Sanalla kunnia on erilaisia merkityksiä eri kielissä. Suomenkielissä kunnian merkitys on kutistunut aikojen saatossa vähäpätöiseksi. Monissa kulttuureissa kunnia on siis keskeinen osa hyvää elämää, jolloin kunniaan liittyvällä väkivallalla pyritään puolustamaan tätä kunniaa, joka määrittää hyvän elämän.

Väkivallan käyttöä kunnian palauttamiseksi voidaan selittää monin tavoin. Erityisesti sukupuolittuneessa kunniakäsitteiden rikkomisessa, se nähdään tapana puolustaa kunniaa sekä estää häpeää. Kunnian menetys ja häpeä nähdään vahingoittavan tekijänä erityisesti perheelle, mutta myös suvulle ja yhteisölle. Joissakin kulttuureissa miehen kunnia on sidottu naisen käytökseen, tällöin miehen tehtävänä nähdään häpeän aiheuttaman vaurion korjaaminen väkivaltaa käyttämällä. Naisten tapauksessa kunnia rakentuu usein siveellisyyden ja tottelevaisuuden ympärille. (Lidman 2015, 198-199.)

Kollektiivisissa kulttuureissa sekä kunnia että häpeä koetaan koko yhteisön voimin. Väkivaltaisen teko nähdään kurinpidollisena toimenpiteenä, eikä rikoksena yksilöä kohtaan. Kunniaan liittyvän väkivallan selkein erottava tekijä esimerkiksi lähisuhdeväkivallasta on sen kollektiivinen luonne. Kunniaan liittyvän väkivallan taustalla on usein perheen tai yhteisön sosiaalinen paine ratkaista ongelma ja poistaa häpeä. Lähisuhdeväkivalta taas selittyy yksilön omalla häpeällä ja epäonnistumisen kokemuksella. (Lidman 2015, 198-199.)

5 Väkivallan seuraukset

Väkivalta vaikuttaa ihmisen psyykeeseen. British American Association teettämän tutkimuksen mukaan väkivaltaisella suhteella on vakavia pitkäaikaisia seurauksia uhrille ja hänen perheelleen. Joitakin pitkäaikaisia oireita ovat krooninen kipu, kuulo- ja näköharhat, stressi sekä jännittyneisyys. (House of commons. Home affairs committee 2007-2008, 81-82.) Sekä parisuhteessa että sen ulkopuolella tapahtuneen väkivallan henkisiä seurauksia ovat useimmiten viha, pelko, häpeä sekä masennus. Myös itsetunnon lasku, univaikeudet ja turtumuksen tunne olivat yleisiä. (Piispa & Siren 2006, 66, 94.)

Väkivallan tai sen uhan kokeminen ovat lähes poikkeuksetta järkyttäviä tilanteita, jotka käynnistävät sopeutusreaktion. Vaikka järkyttäviä tapahtumia on monenlaisia ja jokainen kokee ne omalla tavallaan, on niillä myös jotakin yhteistä. Ne uhkaavat ihmisen perusarvoja, joiden varaan hyvinvointi ja onnellinen elämä rakennetaan. Näitä arvoja ovat turvallisuus, koskemattomuus ja arvokkuus, ennustettavuus sekä luottamus ja usko maailman hyvyyteen. (Hedrenius & Johansson 2013, 24-26.) Tämä vaikuttaa ihmisen elämään kokonaisvaltaisesti, erityisesti elämänhallintaan, hyvinvointiin sekä toimintakykyyn. Monika-Naiset liiton tukiasumispalveluissa tehtävä työ on kokonaisvaltaista ja tavoitteellista. Tarkoituksena on tukea asiakasta elämänhallinnallisissa ongelmissa, valmistaa itsenäiseen asumiseen sekä tarjota mahdollisuus väkivalta kokemuksen jatkokäsittelyyn. Lomakkeella tutkittavat teemat ovat kaikki liitoksissa väkivaltakokemuksesta tai sen uhkasta selviytymiseen tai jatkotyöstämiseen. Toisin sanoen näkökulmia, joihin tukiasumisen palvelu työssään keskittyy

Abraham Maslow on luonut teorian ihmisen tarpeiden hierarkkisuuudesta. Teorian mukaan ”ylemmät” eli itsensä kehittämisen tarpeet eivät voi toteutua ennen perustarpeiden, kuten ravinnon saannin ja turvallisuuden tunteen tyydyttymistä (Maslow 1987, 11-20). Maslow (1987, 11-20) mukaan tarpeiden hierarkkinen järjestys on fyysiset-, turvallisuuden-, yhteenkuuluvuuden-, arvonannon- sekä itsensä toteuttamisen tarpeet. Ollakseen onnellinen ja aktiivinen toimija ihmisen tarpeiden tulee olla kutakuinkin täytetty. Teoriaa on kritisoitu liiasta yleistämisestä, mutta se toimii erinomaisena esimerkkinä ja suuntaviivana.

Väkivalta iskee suoraan ihmisen perustarpeisiin. Kuten jo edellä määriteltiin, väkivallan moninaiseen luonteeseen kuuluu esimerkiksi vapauden riisto. Väkivaltaa kokenut nainen on menettänyt turvallisuuden tunteensa sekä pahimmillaan kärsii elossa pysymiseen liittyvien tekijöiden puutteesta, kuten aliravitsemus. Hierarkian mukaan korkeamman tason tarpeita ei pystytä täyttämään ennen kuin alimmat tarpeet ovat edes jossain määrin kunnossa.

Turvattomuus ja turvallisuuden tunne ovat yhteydessä hyvinvointiin. Jatkuva väkivallan uhka luo turvattomuutta ja pelkoa. Turvattomuudella tarkoitetaan arviota itsestä suhteessa ympäröivään maailmaan. Turvattomuuden tunteen voimakkuus riippuu omista keinoista ja kyvyistä hallita ulkomaailman tuomia haasteita. Turvattomuus ilmenee monilla tavoilla. Se luo jatkuvaa stressiä sekä psykosomaattisia oireita, myöskin ahdistus, pelko ja stressi lisääntyvät. Riski sairastua somaattisiin sairauksiin kasvaa. (Suoninen, Pirttilä-Backman, Lahikainen & Ahokas 2011, 302-304.) Väkivalta tai sen uhka ei näyttäydy ainoastaan mustelmina ja murtumina vaan myös osana ihmisen henkistä hyvinvointia. Psykkisen väkivallan uhri saattaa oireilla myös fyysisesti. Turvattomuuden tunne saattaa säilyä vielä pitkään väkivaltaisesta suhteesta irtautumisen jälkeen. Tärkeää on löytää erilaisia itselle sopivia kantavia voimavaroja.

Ihminen pyrkii luontaisesti hallitsemaan turvattomuutta erilaisin keinoin. Yleisimpiä keinoja ovat pakeneminen, sosiaalinen tuki sekä kognitiiviset selviytymiskeinot. Sosiaalisen tuen edellytyksenä on turvallisten ihmisten läsnäolo, joiden puoleen voi tarvittaessa kääntyä. (Suoninen ym. 2011, 302-304.) Monika-Naiset liiton kriisityöntekijät ovat erikoistuneet tarjoamaan juurikin psykososiaalista tukea. Heidän puoleensa on mahdollista kääntyä, kun kaipaa apua, neuvoa tai kiireetöntä keskustelua. Monika-Naiset liiton työntekijät pyrkivät myös vahvistamaan ja auttamaan löytämään asiakkaan omia kognitiivisia selviytymiskeinoja

6 Opinnäytetyön tavoitteet

Tavoitteena on selvittää asiakkaissa tapahtunutta muutosta tukiasumisjakson aikana psykkisessä hyvinvoinnissa, elämänhallinnassa ja toimintakyvyssä kiinnittäen erityistä huomiota maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan väkivaltanäkökulmaan. Työvälineen avulla saatujen tietojen perusteella asiakkaalle voidaan tarjota entistä parempaa palvelua, joka tukee ja lisää heidän hyvinvointia sekä parantaa elämänhallinnan taitoja. Opinnäytetyö tulee tarjoamaan myös uutta tietoa tukiasumispalveluiden työntekijöille työn vaikuttavuudesta, joka mahdollistaa työn paremman kohdistamisen havaittuun ongelmaan.

Opinnäytetyön yleisiä tavoitteita ovat maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan väkivallan erityisyyteen perehtyminen sekä ilmiön laajempi ymmärtäminen. Laajemmalla ymmärryksellä tarkoitetaan ilmiön taustoihin perehtymistä sekä sen moninaisuuden ymmärtämistä. Toinen yleisistä tavoitteista on kehittyä erilaisten sosiaalialalla käytettävien mittarien ja työvälineiden suhteen. Opinnäytetyön valmistuttua osataan arvioida erilaisia mittareita kriittisesti, ymmärtää tarvittavan sisällön laajuuden mittarin validiteetin varmistamiseksi sekä osata soveltaa ja yhdistää mittareista saatavaa tietoa omassa asiakastyössä.

Tärkein tavoitteista on toimivan, kohderyhmää palvelevan työvälineen luominen. Lomake muotoisen työvälineen tarkoituksena on selventää asiakkaiden kokemaa muutosta tukiasumispalvelun aikana. Mittaria luotaessa on ensimmäiseksi kiinnitettävä huomiota kohderyhmään, kuka tai ketkä siihen vastaavat sekä mikä on heidän kielitaitonsa (Valli 2015, 26). Tässä opinnäytetyössä on kiinnitettävä erityistä huomiota lomakkeen kieliasuun, sillä vastaajien äidinkieli ei ole suomi. Myöskin tulkin käyttö vastaamisen apuna saattaa olla mahdollista.

Yhtenä esimerkkinä opinnäytetyössä käytetään Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksen luomaa hyvinvointimittaria. Soccan mittarin tavoitteena on luoda kattava kuva elämän eri osa-alueista ja ihmisen arjesta, kuitenkin jättäen ulkopuolelle ihmisen koetun tyytyväisyyden. (Paasio ym. 2016, Socca- Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus). Soccan mittarilla on useita hyötyjä. Tärkeimmät hyödyt, joita tullaan soveltamaan myös tässä opinnäytetyössä, ovat asiakkaan tilanteen kokonaisvaltainen jäsentäminen ja muutoksen mittaaminen. Hyvää kyselylomaketta luotaessa on mietittävä mitkä ovat tutkittavat asiat ja kuinka niitä voidaan mitata (Valli 2015, 26). Tavoitteena on kyselylomakkeen onnistunut kohdistaminen tarkastelun alla oleviin teemoihin: psyykinen hyvinvointi, toimintakyky suomalaisessa yhteiskunnassa sekä elämäntilannehallinta. Edellä mainittuja teemoja tullaan mittaamaan laadullisten monivalintakysymysten sekä määrällisten asteikkokysymysten avulla. Ajankohtaisella tilanteen kartoituksella pystytään kohdistamaan palvelut ja apu oikeisiin kohtiin. Yhteneväisellä tilannearvion mittaustavalla ennen ja jälkeen tukiasumisjaksoa saadaan selville kehitystä vaativat sekä jo hyvin toimivat kohteet tukiasumispalveluissa.

Toinen Soccan luoman mittarin hyödyistä on auttaa asiakkaita tiedostaen jäsentämään omaa elämäntilannettaan, jolloin tehdyn työn vaikuttavuus ja tehokkuus paranevat suhteessa perinteiseen palveluohjaukseen (Paasio ym. 2016, Socca- Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus). Opinnäytetyönä luodun lomakkeen ensisijainen tarkoitus on toimia työn kehittämisen apuvälineenä. Vaikka sen pääasiallinen tarkoitus ei olekaan toimia voimaannuttavana tai menetelmällisenä työvälineenä asiakkaille, se saattaa osin auttaa heitä itsenäistymisessä sekä arjessa selviämisessä Soccan mittarin tapaan auttaen oman elämäntilanteen tiedostamisessa.

Kuten edellä mainittiin kysymyksiin vastaaminen esimerkiksi omaan arkeen liittyen auttaa jäsentämään elämäntilannetta. Soccan lomakkeesta on lainattu idea kysymyksen asettelulle. Esimerkiksi lomakkeen kysymyksiin 1,5 ja 11. Tapa, jolla tiettyä elämäntilannetta on havainnollistettu kysymyksellä, on selkeä sekä asiakkaalle että informatiivinen työntekijälle. Kysymykset tulee rakentaa tavoitteiden ja tutkimusongelmien mukaisesti, jotta tiedetään mitä aineistoa tiedonkeruulla tullaan etsimään (Valli 2015, 26). Näin vältetään turhilta kysymyksiltä ja keskitytään olennaiseen. Kyselyissä eniten virheitä aiheuttaa kysymysten muoto (Valli 2015, 26). Tarkoituksena on, sekä kysyjä että vastaaja ymmärtäisivät kysymyksen samalla tavalla. Lomaketta tehtäessä on kiinnitettävä huomiota myös lomakkeen pituuteen ja kysymyksen asetteluun. Vallin (2015, 26) mukaan liian pitkään lomakkeeseen voidaan vastata huolimattomasti.

Lisäksi Soccan aikuisväestön hyvinvointimittari auttaa lisäämään verkostotyön vaikuttavuutta ja tuottavuutta edesauttamalla asiakkaan kokonaistilanteen kuvan luomista, joka pystytään tarvittaessa jakamaan kaikille asianosaisille työntekijöille (Paasio ym. 2016, Socca- Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus). Sama hyöty tulee olemaan myös opinnäytetyönä luodulla työvälineellä. Monika-Naiset liiton tukiasumispalveluissa tehdään paljon verkostotyötä. Lähes kaikki tukiasumisen asiakkaat ovat myös sosiaalityön asiakkaita. Täytetyn lomakkeen avulla pystytään esimerkiksi verkostotapaamisessa, hahmottamaan asiakkaan palveluiden tarvetta ja jakamaan työtä tehokkaasti sekä poistamaan turhaa päällekkäisyyttä.

6.1 Arviointisuunnitelma

Tuotetun lomakkeen aktiivinen käyttö ja siitä saatavien tulosten analysointi ja raportointi rajautuvat tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Koska opinnäytetyö toteutetaan tiiviissä yhteistyössä työelämän kumppanin kanssa, tullaan palautetta keräämään useita kertoja prosessin aikana. Arvioivaa palautetta tullaan keräämään sekä tukiasuntojen asiakkailta, että työntekijöiltä. Suullisen ja kirjallisen palautteen kerääminen mahdollistaa lomakkeen monipuolisemman tarkastelun. Suurin palautteen painoarvo tulee olemaan tukiasumispalveluiden työntekijöillä, heidän ollessa työvälineen tulevaisuuden käyttäjät.

Lähes valmiiden lomakkeiden toimivuutta ja validiteettia arvioidaan myös esittämälle se muutamalle tukiasunnon asiakkaalle. Arviointiin osallistuvat asiakkaat tullaan valitsemaan vastuumishalukkuuden, elämäntilanteen sallivuuden sekä suomen kielen taidon perusteella, sillä tulkkaukspalvelu ei ole käytettävissä. Asiakkailta kerätään suullisesti palautetta, jossa he saavat kertoa mielipiteensä lomakkeista. Tiedonkeruu menetelmänä tullaan käyttämään puolistrukturoitua teemahaastattelua. Puolistrukturoidussa haastattelussa esitetyt kysymykset ovat kaikille samat, mutta järjestys ja sanamuoto voivat vaihdella (Hirsijärvi & Hurme 2015,

47). Asiakkaat eroavat toisistaan kielitaidoltaan. On hyvin todennäköistä, että valmiita kysymyksiä joudutaan esittämään asiakkaille toisin muotoiltuna tai eri sanoja käyttäen. Haastattelun aikana kerätään kirjallisesti muistiinpanoja, mutta pääpaino pidetään keskustelussa, jotta hyvä dialogi on mahdollista säilyttää. Haastattelut tullaan myös äänittämään, mutta ei litteroimaan. Litteroinnin puute on perusteltua, sillä haastattelun tavoitteena ei ole etsiä ja yhdistellä merkityksiä, vaan kerätä asiakkaiden mielipiteitä ja kokemuksia käyttäen heidän omia sanojaan opinnäytetyön arviointia ja kehittämistä varten.

7 Toteutus

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö toteutetaan lineaarisen mallin mukaan. Työskentely etenee tavoitteiden määrittelystä suunnitteluun, jonka jälkeen siirrytään toteutukseen. Toteutus vaiheen päätyttyä tuotos arvioidaan. (Salonen 2013, 16.) Tarve opinnäytetyölle nousi suoraan työelämän kumppanin tarpeista. Syksyllä 2017 rahoitushakemusten yhteydessä kysymys tuotetun palvelun tulosten mitattavuudesta sekä arvioinnista muodostui ajankohtaiseksi. Ennen opinnäytetyön aloittamista Voimavarakeskuksen tukiasumispalveluilla ei ollut minkäänlaista työvälinettä, jonka avulla tehdyn työn laadullisia tuloksia voisi mitata tai havainnollistaa. Aikaisemmin työn tuloksellisuutta on arvioitu vain asiakkaan kanssa keskustellen.

7.1 Aiheen rajaaminen

Ensimmäiseen opinnäytetyön suunnittelutapaamiseen osallistuivat opinnäytetyön tekijä, tukiasumistoiminnan koordinaattori Nnenna Allinen ja Voimavarakeskuksen johtaja Natalie Gerbert. Tapaamisessa pohdittiin opinnäytetyön mahdollista laajuutta. Työn kattavuus päätettiin rajata koskemaan vain tukiasumispalveluita koko Voimavarakeskuksen sijaan.

Opinnäytetyön tuotoksena luotu työväline vastaa kyselylomaketta. Tuotoksen suunnittelu aloitettiin aiheen rajaamisella. Työvälineen avulla hahmotettaviksi näkökulmiksi valittiin asiakkaiden muutos elämänhallinnan, psyykkisen hyvinvoinnin sekä toimintakyvyn alueilla. Mahdollisena kattoteemana pohdittiin myös kotoutumista. Pian prosessin aloittamisen jälkeen kotoutuminen rajattiin pois, sillä se ei ole tukiasumispalveluiden varsinainen tehtävä. Muuttujien ja valittujen kysymysten on oltava perusteltuja sekä liitettävissä tutkittavaan ilmiöön (Vilka 2015, 101). Ennen kysymysten asettelua tulee perehtyä aihetta koskevaan kirjallisuuteen. Tuntemalla hyvin tutkittavan ilmiön tai joukon varmistetaan kysymysten ymmärrettävyys ja selkeys tutkittavalle joukolle. (Vilka 2015, 101-102.) Kysymykset tulee muotoilla kohderyhmälle tutulla tavalla sekä käyttää ennestään tuttuja ja helposti ymmärrettäviä sanoja (Vilka 2015, 103). Opinnäytetyön tuotoksessa käytettävä kieli tulee olemaan selkosuomi.

Tuotoksen kysymyksiin vastaajien äidinkieli ei ole suurimmassa osassa suomi. Vastaamisen tukena saatetaan käyttää myös tulkkia. Hyvän kyselylomakkeen piirteisiin kuuluu, ettei vastaajan tarvitse miettiä mitä kysyjä on kysymyksillään tarkoittanut (Vilkkä 2015, 107).

Opinnäytetyönä tuotettavan lomakkeen työstäminen aloitettiin pohtimalla tarvittavia teemoja. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole arvioida esimerkiksi minkälainen henkilö on toimintakyvyltään verrattuna muihin, vaan auttaa hahmottamaan henkilökohtaista edistymistä edellä mainituilla osa-alueilla. Toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen kykyä selviytyä päivittäisistä toiminnoista häntä itseään tyydyttävällä tavalla omassa elinympäristössään (ICF 2004.) Toimintakykyyn vaikuttavat esimerkiksi psyykkiset, fyysiset, sosiaaliset sekä ympäristöön liittyvät tekijät (ICF 2004.) Toimintakyvyllä suomalaisessa yhteiskunnassa tarkoitetaan arjessa selviytymistä itsenäisesti, johon kuuluu kyky hallita ja hoitaa omaa talouttaan, tunnistaa ja osata käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluita kuten terveydenhoito, lasten päivähoito ja kirjastopalvelut. Lisäksi henkilön on pystyttävä liikkumaan vapaasti kotiseudullaan ilman pelkoa väkivallasta tai sen uhkasta.

Keltikangas-Järvinen määrittelee elämäntilan olevan ihmisen uskoa siihen, että voi itse vaikuttaa elämäänsä ja muuttaa olosuhteita suotuisammiksi. Elämäntilantaan kuuluu myös oman itsensä, tunteiden sekä päätösten ohjaamista. Psykologisesta näkökulmasta elämäntilanta nähdään kykyä psyykkiseen työhön eli ongelmien käsittelyyn omassa mielessä. (Keltikangas-Järvinen 2008, 256, 275). Käytännössä hyvä elämäntilanta saattaa näkyä arjen, työn ja ihmissuhteiden hyvänä sujumisena sekä positiivisina tulevaisuuden suunnitelmina. Väkivalan tai sen uhan kokeminen aiheuttavat ihmisessä voimakkaan stressireaktion. Stressitilassa olevalla ihmisellä on usein halu selvittää tilanteesta, mutta hänellä itsellään ei ole kykyä siihen (Keltikangas-Järvinen 2008, 169.) Kyseisessä tilanteessa hyvä elämäntilanta on lähes mahdotonta. Tukiasumisen palvelun tavoitteena on tukea asiakasta elämäntilanteellisissa ongelmissa valmistamalla häntä itsenäiseen elämään.

7.2 Ensimmäinen versio

Lomakkeen ensimmäiseen versioon listattiin kohdennettuja aiheita edellä mainittuihin teemoihin liittyen. Elämäntilannan alle listautui kysymyksiä riittävästä levosta, asumisesta, taloudesta, sosiaalisesta tilanteesta sekä tulevaisuuden suunnitelmista. Psyykkisen hyvinvoinnin osio käsitteli pelkoa, ahdistusta sekä yleisesti mielialaa. Toimintakyky osiossa kysytyt kysymykset liittyivät kela asioiden ja laskujen hoitoon, arjesta suoriutumiseen, sekä työhön ja koulutukseen.

Lomakkeen ensimmäisen version kysymykset asetettiin ensimmäisen persoonan väittämä muotoon, esimerkiksi ”Koen usein pelkoa”. Ajatuksena oli kohdistaa kysymys yhteen tutkittavaan asiaan kerralla, joka olisi sidoksissa suurempaan kontekstiin, kuten psyykkiseen hyvinvointiin. Näin lomake pysyisi selkeänä ja helposti ymmärrettävänä. Vastausvaihtoehdot lähes kaikkiin kysymyksiin olivat: täysin samaa mieltä, vähän samaa mieltä, vähän eri mieltä ja täysin eri mieltä. Tavoitteena oli vastausvaihtoehtojen selkokieliisyys, helposti ymmärrettävyys ja tulkitavuus.

Prosessin edetessä työelämän kumppanilta nousi ehdotus tutustua muihin työvälineisiin ja tarkastella kysymyskokonaisuuksia, joilla määritellään hyvinvointia. Esimerkiksi suositeltiin Soccan eli Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksen tuottamaa aikuisväestön hyvinvointimittaria.

7.3 Toinen versio

Opinnäytetyön sisältö laajeni käsittelemään psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia, tulevaisuuden suunnitelmia, sosiaalisia suhteita, sekä talouden ja arjen hoitoa. Edellä mainittujen teemojen tarkastelu lomakkeeseen valikoitujen kysymysten kautta on perusteltua. Lomakkeen on edelleen pysyttävä helposti ymmärrettävänä, mutta samaan aikaan informatiivisena.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan hyvinvointi koostuu kolmesta tekijästä: terveydestä, materiaalisesta hyvinvoinnista ja koetusta hyvinvoinnista tai elämänlaadusta (Hyvinvointi, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos). Toinen tapa jäsentää hyvinvointia on Erik Allardtin (1993) kehittämän mallin mukaan, jossa hyvinvointi on jaoteltu kolmeen eri osa-alueeseen: having (aineelliset resurssit), loving (liittyminen, sosiaaliset suhteet) ja being (itsensä toteuttaminen). Myöhemmin listaan on lisätty doing eli mielekäs tekeminen. (Malin 2011, 202-203.) Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen sekä Allardtin teorialueet huomioitiin lomaketta suunniteltaessa, sillä tavoitteena on luoda mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva asiakkaan hyvinvoinnista ja elämäntilanteesta sekä palvelun piiriin tultaessa, että poistuttaessa.

Opinnäytetyössä on pyritty huomioimaan mahdollisimman laajasti kaikki hyvinvointiin vaikuttavat osatekijät. Tässä versiossa lomakkeen ensimmäisessä osiossa tarkasteltiin psyykkistä hyvinvointia oman kokemuksen kautta ottaen lisäksi huomioon väkivaltaisen menneisyyden tuomat erityispiirteet, kuten turvallisuuden kokemus. Toinen osio lomakkeesta tarkasteli fyysistä puolta hyvinvoinnissa. Fyysiseen hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä tarkasteltiin unta ja sen laatua, päihteiden käyttöä ja liikuntaa.

Jotta tukiasumispalveluiden työ olisi mahdollisimman tehokasta, on tiedettävä tarkemmin mitkä ovat asiakkaan omat tulevaisuuden suunnitelmat ja tavoitteet. Kolmannessa osiossa tarkasteltiin asiakkaan nykyistä kielitaitoa sekä hänen omaa motivaatiota oppia uutta ja kehittää itseään. Sosiaalisten suhteiden ja perheen merkitystä ihmisen hyvinvoinnille ei voi liioitella. Neljännessä osiossa pyrittiin kartoittamaan asiakkaan sosiaalisen piirin tilaa. Erityisesti parisuhde ja sen tilanne vaikuttavat asiakkaan kykyyn vastaanottaa tukiasumisen tarjoamaa apua ja tukea itsenäisen elämän aloittamisessa. Ystävät ja läheiset voivat toimia myös kantavana voimavarana läpi suurenkin kriisin.

Yksi tukiasumispalveluiden tavoitteista on asiakkaiden auttaminen itsenäiseen elämään ja asumiseen. Lomakkeen kysymyksillä pyritään kartoittamaan asiakkaan kykyä hallita ja ylläpitää omaa taloutta, sen ollessa yksi tärkeimmistä tekijöistä itsenäisessä elämisessä. Samassa osiossa tarkasteltiin myös asiakkaan oman lähialueen tuntemista. Itsenäisen elämän kannalta on tärkeää tietää mistä ja miten esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluita saa. Tukiasumispalveluiden henkilökunnan on myös tiedettävä, minkä muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin asiakas kuuluu verkostotyön mahdollistamiseksi sekä päällekkäisen työn välttämiseksi.

7.4 Lopullisen version syntyminen

Viimeisessä laajemmassa koko tukiasumisen henkilöstön kattavassa tapaamisessa kerättiin sanallista palautetta lomakkeesta, jonka perusteella lomaketta kehitettiin edelleen. Käsiteltäviksi teemoiksi rajautuivat psyykinen hyvinvointi, fyysinen hyvinvointi, vanhemmuus sekä arjen hoito. Myös kysymysten järjestystä ja muotoa muokattiin sopivammaksi tukiasumispalvelun tarpeisiin. Eniten muutoksia tapahtui psyykinen hyvinvointi-osiossa. Kysymys ”koetko usein uhkaa?” päätettiin muotoilla uudestaan muotoon ”Koetko olosi turvalliseksi?”. Kysymys turvallisuuden tunteen kokemisesta liittyy vahvasti asiakkaiden kokemaan väkivaltaiseen menneisyyteen. Henkilökohtaiseen turvallisuuden tunteeseen saattaa vaikuttaa esimerkiksi yhteisön luoma uhka tai väkivallan tekijän yhteydenotto yritykset. Kysymykset unesta, painajaisista ja tulevaisuuden suunnitelmista siirrettiin myös psyykkisen hyvinvoinnin teeman alle.

Fyysisen hyvinvoinnin osuutta kutistettiin merkittävästi. Kysymykset päihteistä ja liikunnasta päätettiin poistaa kokonaan, sillä niiden tuottamaa tietoa ei palautteen mukaan koettu tarpeelliseksi tukiasumisen palveluille. Sen sijaan kysymyksiä asiakkaiden käyttämistä lääkkeistä päätettiin laajentaa. Edellisen lomakeversion teema ”tulevaisuuden suunnitelmat ja itsensä kehittäminen” poistettiin lomakkeesta kokonaan. Osa esitetyistä kysymyksistä siirrettiin muihin osioihin ja osa poistettiin kokonaan. Poistettuja kysymyksiä ei koettu tarpeelliseksi, sillä niiden tuottama tieto on jo osana tukiasumisen uuden asiakkaan alkukartoitusta, jonka rinnalla käytettäväksi menetelmäksi tämän opinnäytetyön tuotos tulee.

Myöskin osa-alue ”perhe, parisuhde ja sosiaaliset suhteet” tiivistettiin koskemaan ainoastaan vanhemmuutta ja sen tuomia haasteita. Kysymyksiä ei esitetä asiakkaalle, jolla ei ole lapsia. Tukiasumisen palvelun kannalta on ehdottoman tärkeää tietää muuttaako naisen kanssa myös lapsia. Asiakkaiden elämäntilanteet ja taustat eroavat suuresti toisistaan. On mahdollista, että asiakkaalla on lapsia, jotka eivät asu Suomessa. Tieto on tärkeä, sillä kaukana olevat lapset voivat olla merkittävä huolen aihe asiakkaan elämässä, joka puolestaan vaikuttaa psyykkiseen terveyteen.

Osa-alueen ”talous ja arki” nimi muutettiin yksinkertaisemmaksi ”arjen hoito”. Osa-alueessa käsitellään edelleen samoja teemoja: rahaa, kotiseudun tuntemusta ja sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalveluiden käyttöä. Arjen hoitoon liittyen lisättiin myös kysymys hätätilanteessa toimimisesta. Kysymyksen tarkoituksena on selvittää tietääkö asiakas mistä saa tarvittaessa apua eli osaako hän soittaa hätänumeroon.

Opinnäytetyön tavoitteen selventää ja kuvata asiakkaiden muutosta hyvinvoinnissa ja toimintakyvyssä saavuttaminen on huomattavasti helpompaa lomakkeen uuden version myötä. Jokaisen teeman loppuun lisättiin kysymys, jossa asiakas itse arvioi omaa tilaansa kyseisen muuttujan suhteen numeraalisesti. Näin asiakkaan omaa kokemusta edistyksestään tukiasumisjakson aikana on helppo selventää, kuvata ja jopa tilastoida. Mittarissa käytetään Osgoodin asteikkoja. Asteikon ideana on ääripäihin sijoitetut vastakkaiset adjektiivit, joiden väliltä vastaaja valitsee hänen kokemukseen sopivan määrään (Vilka 2014, 47). Esimerkiksi kohdassa, jossa asiakasta pyydetään arvioimaan omaan henkistä hyvinvointiaan, käytettiin määrinä ”voin erittäin huonosti” ja ”voin erittäin hyvin”.

Lomakkeen oikeassa reunassa, kunkin kysymyksen kohdalla kulkee palkki ”Kaipaako muutosta?” Vastausvaihtoehtoina kyllä ja ei. Yksinkertaisen kysymyksen avulla on tarkoitus auttaa tukiasumispalveluiden työntekijöitä (ja asiakasta itseään) hahmottamaan mihin seikkoihin tulisi tukiasumisjakson aikana erityisesti perehtyä. Kysymyksen toisena tarkoituksena on edistää asiakkaan osallisuutta ja omaa aktiivisuutta tukiasumisjakson aikana. Tukiasumisten tavoitteena on auttaa asiakas itsenäiseen elämään. Tukiasumisjakson aikana tehdyt itsenäiset ratkaisut, vastuun ottaminen sekä aktiivinen osallistuminen edistävät omalta osaltaan tätä tavoitetta.

Vielä ennen julkaisua lomakkeeseen tehtiin muutamia muutoksia työelämäkumppanin toiveesta. Psykkisen hyvinvoinnin osiossa ollut kysymys ”Millainen käsitys sinulla on itsestäsi?” poistettiin kokonaan, sillä sen ei koettu tuovan lisäarvoa tukiasumispalveluissa tehtävään työhön. Myöskin edellisen tapaamisen perusteella lisätyt kysymykset asiakkaiden lääkityksestä kaipasivat vielä muokkausta. Edellisessä versiossa asiakkaiden käyttämästä lääkityksestä sekä lääkärin määräyksistä kysyttiin kahdella eri kysymyksellä. Lopulliseen versioon nämä yhdistet-

tiin yhdeksi kysymykseksi ”Käytätkö säännöllisesti jotakin lääkettä? Onko sinulla lääkärin määräystä?”. Tämän johdosta lomakkeeseen lisättiin avointa kirjoitustilaa. Arjen hoito- osion kysymyksen kotiseudun tuntemisesta näkökulmaa muutettiin sopivammaksi tukiasumispalveluille. Kotiseudun tuntemisen sijaan päätettiin keskittyä turvallisuuden tunteeseen kotiseudulla liikuttaessa. Myöskin kysymystä asiakkaan käyttämisestä sosiaali- terveys- ja työllisyyspalveluista laajennettiin koskemaan myös päivähoitoa, koulua sekä leikkipuistoa. Lopuksi avoimesta palauteosioista poistettiin kokonaan kohta, jossa asiakas voi kirjoittaa omia toiveitaan tukiasumispalvelulle. Kysymys löytyy jo ennestään asiakkaiden kanssa täytettävästä palvelusuunnitelmasta.

8 Arviointi

Palautetta kerättiin yhteisessä palaverissa, johon osallistuivat koko tukiasumisen henkilöstö sekä Voimavarakeskuksen johtaja. Arviointi kohdistettiin työelämäkumppania koskeviin tavoitteisiin. Alkuperäisen suunnitelman mukaan palautetta oli tarkoitus kerätä tukiasumisen henkilöstöltä palautelomakkeen muodossa. Lomakkeeseen oltiin kirjattu tavoite ja kuinka se saavutetaan. Kumpaankin työelämän kumppania koskevista tavoitteista oltiin liitetty 3-4 tarkentavaa kysymystä, joiden avulla palautetta mahdollisista kehittämiskohteista oli tarkoitus kerätä. Ajanpuutteen vuoksi kirjallisen palautteen kerääminen jokaiselta työntekijältä erikseen ei ollut mahdollista. Sen sijaan kaikki palautelomakkeessa olleet kohdat käytiin yhteisesti läpi suullisesti. Muistiinpanoja kerättiin koko keskustelun ajan. Ensimmäinen opinnäytetyön tavoitteista, selventää ja kuvata asiakkaiden muutosta psyykkisessä hyvinvoinnissa, toimintakyvyssä sekä elämänhallinnallisissa taidoissa, pyrittiin toteuttamaan käyttämällä samaa lomaketta ennen ja jälkeen tukiasumisjakson, asettamalla monipuolisia kysymyksiä, mahdollistamalla asiakkaan oman mielipiteen ilmaisu sekä elämän useiden osa-alueiden huomioiminen.

Ensimmäinen esitetty kysymys tukiasumisen henkilöstölle oli ”Ovatko lomakkeeseen valitut teemat riittäviä?” Saadun palautteen ja käydyn keskustelun myötä lomakkeessa käsiteltäviä teemoja päätettiin kutistaa. Alkuperäiset teemat olivat: psyykkinen hyvinvointi, fyysinen hyvinvointi, tulevaisuuden suunnitelmat & itsensä kehittäminen, perhe, parisuhde & sosiaaliset suhteet sekä talous & arki. Kutistamisen ja kysymysten uudelleen järjestelyn jälkeen lopulliseen lomakkeeseen valikoidut teemat ovat: psyykkinen hyvinvointi, fyysinen hyvinvointi, vanhemmuus sekä arjen hoito. Teemoja karsittiin, jotta lomake palvelisi paremmin ja kohdistetummin tukiasumisen tarpeita.

Toinen kysymys ensimmäiseen tavoitteeseen liittyen oli ”Onko kysymyksiä riittävästi kunkin teeman kohdalla?”. Kysymyksen asettelu palautelomakkeen kyseisessä osiossa ei ollut riittävän tarkka, sillä yleisin vastaus tukiasumisen henkilökunnalta oli ”ei, kysymyksiä on liikaa”. Saadun palautteen myötä kysymyksiä karsittiin, yhdisteltiin ja muokattiin. Esimerkiksi kysymykset ”koetko pelkoa?” ja koetko uhkaa?” yhdistettiin uudeksi kysymykseksi: ”koetko olosi turvalliseksi?”. Palautteen mukaan sana uhka on vaikeaselkoinen henkilölle, jonka äidinkieli ei ole suomi. Myöskin termien uhka ja pelko eroavaisuus saattaa olla vaikea ymmärtää. Kysymyksiä karsittiin myös päällekkäisyyden vuoksi. Tukiasumisen palvelulla on tällä hetkellä käytössä alkuhaastattelulomake sekä väkivaltatyönlomake. Opinnäytetyönä tuotettavasta lomakkeesta karsittiin pois päällekkäiset kysymykset jo olemassa olevien työvälineiden pohjalta.

Kolmanneksi kysyttiin ” Tulisiko *kaipaatko muutosta?* - palkki säilyttää?”. Yhtenäisenä vastauksena saatiin kyllä. Palautteen mukaan palkki toimii erinomaisena apuvälineenä oman mielipiteen ilmaisuun asiakkaalle, sekä auttaa työntekijöitä hahmottamaan paremmin asiakkaiden avuntarpeen.

Toinen Monika-Naiset liiton asettamista tavoitteista opinnäytetyölle on ”Tukiasumisen tarjoaman palvelun kehittäminen”. Tavoite on toteutunut, kun lomake mahdollistaa lisätiedon keräämisen asiakkaiden kokemasta muutoksesta, lisää tietoa mihin asioihin apua tarvitaan/ halutaan sekä mahdollistaa asiakkaan paremman tuntemisen. Ensimmäinen toisen tavoitteen palaute kysymyksistä oli ”Onko lomakkeen avulla helppo hahmottaa asiakkaan edistystä tukiasumisjakson ajalla?”. Kaikkien keskusteluun osallistuneiden mukaan vastaus on kyllä. Erityisesti uuteen versioon lisätty itsearvioinnin palkki mahdollistaa tämän.

Toinen kysymys ”Onko täytetystä lomakkeesta helppo löytää asioita, joiden kanssa asiakas tarvitsee/haluaa apua?” sai kattavasti kyllä- vastauksia. Kolmannen kysymyksen ”Sopiiko lomake tukiasumispalveluissa käytettäväksi menetelmäksi?” kohdalla kehittävää palautetta tuli paljon. Lomake esitettyssä muodossaan koettiin liian laajaksi sekä osittain väärin asioihin keskittyväksi. Esimerkiksi kysymykset harrastuksista ja liikunnasta poistettiin kokonaan. Tavallisesti asiakkaan tullessa Monika-Naiset liiton tukiasumisen piiriin hänen elämänsä on vaikeassa tilanteessa, jossa voimavarat eivät riitä harrastamiseen ja hauskanpitämiseen. Neljäntenä palautelomakkeessa kysyttiin ”Onko lomake hyödyllinen työn kehittämisen näkökulmasta?”. Palautteen perusteella työn kehittämisen tavoite täytettiin. Lomake koettiin erittäin hyödylliseksi työvälineeksi työnarvioimisen näkökulmasta, erityisesti asiakkaan oman arvion mahdollistavan kysymyksen lisäämisen jälkeen.

Asiakaspalaute kerättiin strukturoituna haastatteluna. Itse haastattelu äänitettiin samalla muistiinpanoja tehden. Palautteenkeräyshaastatteluun osallistui vain yksi tukiasumispalvelun asiakas. Haastateltavat valikoitiin vastaamishalukkuuden, elämäntilanteen sallivuuden sekä suomen kielen taidon perusteella. Lisäksi haastatteluun osallistui myös Monika-Naiset liiton

sosiaaliohjaaja, joka auttoi muotoilemaan haastattelukysymyksiä selkokieliseksi. Palvelun kehittämisen tavoitteen vuoksi myös asiakkailta saatu palaute on otettava lomakkeessa huomioon. Ensimmäinen kysymys: ”Miltä sinusta olisi tuntunut vastata lomakkeen kysymyksiin muistele tilannetta, kun tulit Monika-Naisten tukiasuntoon?” Saadun palautteen mukaan kysymyksiin vastaaminen olisi ollut vaikeaa, puuttuvan kielitaidon vuoksi. Asiakkaan mukaan lomaketta käytettäessä olisi ehdottomasti oltava tulkki mukana. Toinen kysymys oli ”Onko lomakkeen kysymyksiin helppo vai vaikea vastata?”. Saadun palautteen perusteella lomakkeen kieliasua tulisi muokata selkokielisemmäksi, erityisesti substantiivien taivutusmuodot olivat vaikeasti ymmärrettäviä. Kolmanneksi kysyttiin ”Ymmärsitkö mitä kaikki kysymykset tarkoittivat”. Vastaukset toiseen ja kolmanteen kysymykseen olivat yhtenäisiä, jotkut olivat helppoja, jotkut olivat vaikeita. Vaikeaksi koettiin esimerkiksi lomakkeen kysymykset numerot 1 ja 16, käytettyjen sanojen vuoksi. Palautekyselyyn vastanneella asiakkaalla oli aikaisempaa kokemusta aikuisväestölle tarkoitetuista hyvinvointi- ja mielenterveyskyselyistä. Niiden perusteella hän muokkasi lomaketta selkokielisemmäksi. Esimerkiksi sana psyykinen, koettiin vaikeaksi. Kyseisen sanan käyttöä jatkettiin kuitenkin lomakkeella tulkin käytön mahdollisuuden vuoksi. Sana psyykinen on helpommin käännettävissä kuin synonyymi henkinen. Esimerkki englanniksi: psyykinen- *psychical*, *mental* henkinen- *spiritual*.

9 Johtopäätökset

Henkilökohtaiset tavoitteet opinnäytetyölle ovat maahanmuuttajataustaisiin naisiin kohdistuvan väkivallan erityisyyteen perehtyminen sekä ilmiön laajempi ymmärtäminen ja sosiaalialalla käytettävien mittareiden ja työvälineiden parempi tunteminen sekä kriittinen tarkastelu. Molemmat tavoitteista toteutuivat kiitettävästi.

9.1 Maahanmuuttajataustaisten naisten kokeman väkivallan erityisyys

Ennen opinnäytetyö prosessin aloittamista kunniaan liittyvän väkivallan tausta ja historia eivät olleet riittävän tuttuja. Ilmiö yllätti laajuudellaan sekä pitkällä historiallaan. Aikaisempi tietotaito oli keskittynyt ilmiön ehkäisemiseen sekä sen kokeneiden henkilöiden auttamiseen. Tavoite toteutettiin teoriapohjan laajalla keräämisellä, löydetyn tiedon kriittisellä arvioinnilla sekä suodatuksella. Kunniaan liittyvä väkivalta ei ole sidoksissa uskontoon. Kuten Äärelä ja Gerbert selvityksessään Asiakkaana väkivaltaa kokenut maahanmuuttajanainen (2012) toteavat, kantasuomalaisten sekä maahanmuuttajataustaisten naisten kokema väkivalta on pääpiirteittäin samanlaista. Kuitenkin maahanmuuttajataustaisten naisten kokemaan väkivaltaan liittyy monia erityispiirteitä, joihin nykyinen sosiaali- ja terveystalv palvelu järjestelmämme ei täysin kykene vastaamaan. Tiedon puutteen vuoksi apua hakiessaan maahanmuuttajataustainen nainen saattaa kohdata tilanteen vähättelyä, väärinkäsityksiä tai ennakkoluuloja (Äärelä & Gerbert 2012, 37). Lisäksi heikko suomen kielen taito vaikeuttaa huomattavasti palveluiden

saantia. Ilmiön laajemman tuntemuksen myötä kehittyminen sosiaalialan tulevana ammattilaisen on ollut mahdollista. Teoriaan perehtymisen myötä herkkyyks tunnistaa ja puuttua kuniaan liittyvään väkivaltaan on kehittynyt.

9.2 Validiteetti

Toisena tavoitteena oli, että opinnäytetyön valmistuttua taito arvioida erilaisia mittareita kriittisesti, ymmärtää tarvittavan sisällön laajuus mittarin validiteetin varmistamiseksi sekä osata soveltaa ja yhdistää mittareista saatavaa tietoa asiakastyössä olisi kehittynyt. Toisen tavoitteen täyttymiseksi oli perehdyttävä erilaisiin sosiaalialalla käytettäviin mittareihin ja työvälineisiin. Erilaisia työvälineitä ja menetelmiä vertailemalla opinnäytetyönä luodusta lomakkeesta saatiin tarkoitukseensa sopiva. Lomakkeen sisällön supistaminen sekä kysymysten karsinta pienensivät huomattavasti lomakkeen kattavuutta sekä kokonaisvaltaisuutta. Toisaalta lyhyempänä ja yksinkertaisempänä versiona lomake palvelee paremmin kohderyhmän eli tukiasumisen asiakkaiden ja työntekijöiden tarpeita. Kuten Vallin (2015, 26) totesikin mittaria luotaessa on ensimmäiseksi kiinnitettävä huomiota kohdetyhmän tarpeisiin. Prosessin aikana opittiin, ettei enempi ole aina parempi. Kohderyhmän tunteminen sekä yhteen asiaan keskittyminen kerrallaan tuottavat parhaan tuloksen. Tukiasumisen henkilöstön palaverissa esitettyä lomaketta keuhuttiin paljon. Tutkittavia teemoja oltiin käsitelty laajasti sekä monipuolisesti. Lomake sellaisenaan ei kuitenkaan vastannut Monika-Naiset liiton tukiasumispalveluiden tarvetta. Prosessin aikana menetettiin näkemys asiakasryhmän erityistarpeista sekä tukiasumisen perimmäisestä tarkoituksesta. Lomaketta työstettäessä opittiin, kuinka tärkeää kohderyhmän tunteminen on. Erinomainenkin työväline on arvoton, jos se ei vastaa kohderyhmän tarpeita.

Oikeiden asioiden kysyminen sekä kysymysten tehokas muotoilu ovat haastavia. Ymmärrys vaadittavan taustatyön ja ajan käytön määrästä korostui opinnäytetyötä tehdessä, erityisesti loppuvaiheessa. Tavoitteena oli kyselylomakkeen onnistunut kohdistaminen tutkittaviin teemoihin: psyykinen hyvinvointi, elämänhallinta sekä toimintakyky suomalaisessa yhteiskunnassa. Vallin (2015, 26) mukaan kysymykset tulee rakentaa tavoitteiden ja tutkimusongelmien mukaisesti, jotta tiedetään mitä aineistoa tiedonkeruulla tullaan etsimään. Tukiasumisen henkilöstöltä saadun palautteen perusteella voidaan todeta tavoitteen toteutuneen. Vaikka lomakkeen kattavuutta ja sisältöä supistettiin huomattavasti, keskittyi se silti tutkittaviin teemoihin. Psyykkiseen hyvinvointiin ja siihen liittyviä tekijöitä kartoitettiin useiden kysymysten avulla. Teemaan liittyviä kysymyksiä esitettiin laajasti ja monipuolisesti. Esimerkiksi kysymykset liittyen tunteisiin, yksinäisyyteen, uneen sekä tulevaisuuden suunnitelmiin.

Elämänhallintaan liittyviä kysymyksiä esiintyy lomakkeessa useiden eri teemojen alla. Elämänhallinta on laaja käsite, johon vaikuttavat sekä ulkoiset että sisäiset tekijät, jolloin sen tutkiminen saatikka mittaaminen on hyvin haastavaa. Psykkisen hyvinvoinnin osiossa elämänhallinnan liittyviä tekijöitä on kartoitettu kysymyksillä turvallisuudesta, kriiseistä ja tulevaisuuden suunnitelmilla. Fyysisen hyvinvoinnin osiossa erityisesti kysymys lääkkeistä liittyy elämänhallintaan, sillä niiden väärinkäyttö saattaa liittyä elämänhallinnan ongelmiin. Lomakkeella tutkittavista teemoista eniten elämänhallintaan liittyvät osiot vanhemmuudesta ja arjen hoidosta. Arjen hoitaminen ja siitä selviytyminen ovat oman itsensä, tunteiden sekä päätösten ohjaamista, kuten Keltikangas-Järvinen (2008, 275) toteaa.

Toimintakykyä suomalaisessa yhteiskunnassa tarkasteltiin arjen hoito-osion kautta. Toimintakyky itsessään on todella laaja käsite. ICF (2004) luokituksen mukaan sillä tarkoitetaan ihmisen kykyä selviytyä päivittäisistä toiminnoista häntä itseään tyydyttävällä tavalla omassa elinympäristössään ottaen huomioon psyykkiset, fyysiset, sosiaaliset sekä ympäristöön liittyvät tekijät. Käsitteen laajuuden vuoksi lomakkeella tutkittava osuus rajattiin käsittelemään vain toimintakykyä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kuten jo aikaisemmin määriteltiin yhteiskunnassa toiminta kattaa ainakin itsenäisen talouden hallinnan, yhteiskunnan palveluiden tuntemuksen sekä oman kotiseudun tuntemisen. Yksi tukiasumisen palveluiden tehtävistä on auttaa asiakkaita kohti itsenäistä elämää. Arjen hoito-osion avulla on mahdollista mitata asiakkaan valmiuksia toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Voidaan todeta, että kysymykset asetettiin onnistuneesti, sillä mittarilla on mahdollista saada tietoa, jonka avulla tukiasumispalveluiden toimintaa voidaan kehittää edelleen.

9.3 Asiakaslähtöisyys

Kun tutkittava joukko tai ilmiö tunnetaan hyvin, voidaan varmistaa kysymysten ymmärrettävyys ja selkeys tutkittavalle joukolle. Lisäksi kysymyksen asettelu tulisi muotoilla kohderyhmälle tutulla tavalla sekä käyttää heille ennestään tuttuja ja helposti ymmärrettäviä sanoja. (Vilka 2015, 101-103). Vaikka maahanmuuttajataustaiset naiset ovatkin keskenään hyvin heterogeeninen joukko on heidän kohtaamisissaan haasteissa paljon yhteneväisyyksiä. Yhteneväisyydet tiedostaen sekä asiakasryhmän erityispiirteet tuntien voidaan asiakkaiden tarpeet ottaa paremmin huomioon lomaketta suunnitellessa. Esimerkiksi kieliasun selkeyteen on kiinnitetty erityisesti huomiota, lauseet ovat pyritty pitämään lyhyinä ja selkokielistä.

Prosessin aikana perehdyttiin hyvän kyselylomakkeen piirteisiin sekä vastaamismukavuuteen vaikuttaviin tekijöihin. Erityisesti sisällön supistamisen jälkeen huomio kiinnittyi pituuteen ja kysymyksen asetteluun. Vallinin (2015, 26) mukaan liian pitkä lomake saattaa tuottaa huolimattomia vastauksia. Tämän hetkessä lomake versiossa on 26 kysymystä, kun taas aikaisem-

massa versiossa oli 32. Sisältöä supistettiin poistamalla kysymyksiä, mutta myös yhdistelmällä niitä ja lisäämällä avoimia kysymyksiä. Asiakkaalta saatu palaute kiinnittyi myös lomakkeen käyttömukavuuteen, erityisesti kielellisiin tekijöihin. Liian pitkän lomakkeen haittavai-
kutukset korostuvat erityisesti kielitaidottomuuden kanssa. Pitkän lomakkeen lukeminen, ym-
märtäminen tai mahdollisesti tulkkaminen vievät paljon aikaa ja voimia.

10 Pohdinta

Henkilökohtaisista tavoitteista ensimmäinen maahanmuuttajataustaisten naisten kokeman väkivallan erityisyyteen perehtyminen täyttyi helposti. Aihe on ajankohtainen, kiinnostava sekä erittäin tärkeä kansainvälistyvässä Suomessa. Esimerkiksi Ruotsissa kunniaan liittyvät väki-
valta tapaukset ovat olleet uutisoinnin aiheena jo 1900- luvulla, kun taas Suomessa vastaa-
vaan keskusteluun herättiin vasta 2000- luvulla (Allinen-Calderon ym. 2011, 14). Aihe on edel-
leen liian tuntematon sekä viranomaisten että sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuu-
dessa. Kun taidot tunnistaa kunniaan liittyvää väkivaltaa ovat puutteelliset, on ongelmaan
mahdotonta puuttua. Tämän takia tietoutta aiheesta tulisi levittää mahdollisimman laajasti.
Toivottavasti opinnäytetyö edistää tiedon leviämistä omalta osaltaan.

Opinnäytetyöstä saatua tietoa pystytään hyödyntämään laajasti opinnäytetyön ulkopuolella.
Esimerkiksi sosiaalityötä tehtäessä asiakkaaksi saattaa tulla maahanmuuttajataustainen nai-
nen. Väkivalta tulisi uskaltaa ottaa puheeksi ja kysyä suoraan. Kysymys ei aiheuta ristiriitaa
kulttuurisensitiiviseen työotteeseen, sillä väkivaltaa ei voida perustella kulttuurillisin perus-
tein (Allinen-Calderon ym. 2011, 24). Rutiinin omaisella ja rohkealla kysymisellä poistetaan
väkivallan hyväksyvä ilmapiiri sekä luodaan paremmat mahdollisuudet varhaiseen puuttumi-
seen. Lisäksi teoria, johon opinnäytetyö perustuu voi toimia lyhyenä perehdytyksenä maahan-
muuttajataustaisten naisten kokeman väkivallan erityispiirteisiin sekä kunniaan liittyvään vä-
kivaltaan. Toivottavasti opinnäytetyön myötä tietoisuus edellä mainituista teemoista kasvaisi
sekä nousisi laajemman keskustelun kohteeksi. Myös opinnäytetyön tuloksia pystytään hyödyn-
tämään sen varsinaisen kohteen ulkopuolella. Lomake on sisällöltään helposti muokattavissa
ja sovellettavissa. Esimerkiksi toiselle sosiaalialalla toimivalle kolmannen sektorin palvelun-
tuottajalle.

Kuten jo edellä mainittiin, opinnäytetyön työvälinettä tehtäessä menetettiin näkemys työvä-
lineen todellisesta tarpeesta sekä käyttötarkoituksesta. Prosessin etenemistä tarkasteltaessa
jälkikäteen olisi ollut syytä pysähtyä miettimään opinnäytetyölle asetettuja tavoitteita ja nii-
den toteutumista. Toisaalta, vaikka prosessiin käytettiin paljon ylimääräistä aikaa, ei se ole
turhaa. Ylimääräisestä on helpompi poistaa, kuin vaillinaiseen lisätä. Tehtyjen virheiden
kautta myös opitaan enemmän. Erilaisten kokeilujen ja yritysten kautta työväline sai nykyisen
muotonsa, joka ei olisi ollut mahdollinen ensimmäisellä yrityksellä.

Työväline itsessään otetaan virallisesti käyttöön vasta opinnäytetyön valmistuttua. Ensimmäisten käyttökertojen jälkeen tullaan varmasti huomaamaan mahdollisia kehityskohtia. Yhteys työelämäkumppaniin tullaan säilyttämään vielä opinnäytetyön jälkeenkin, jolloin tulevat muokkaukset ovat mahdollisia. Lisäksi varsinaisen työvälineen rinnalle julkaistiin myös englannin kielinen versio lomakkeesta helpottamaan monikulttuurista työtä. Tulevaisuudessa olisi hienoa nähdä työväline käännettynä myös muille kielille.

10.1 Etiikka

Lomakkeen kysymyksiä suunniteltaessa on otettava huomioon naisten väkivalta menneisyys. Tukiasuntoon muutettaessa elämäntilanteet eroavat suuresti toisistaan. On kuitenkin muistettava, että yksi Monika-Naiset liiton tukiasuntoon muutto edellytyksistä on väkivallan välittömän uhkan puuttuminen. Lomake tulee toteuttaa hienovaraisesti, asiakkaan omia voimavaroja kuunnellen. Tämän vuoksi lomakkeessa ei kysytä suoraan väkivallasta, vaan keskitytään asiakkaan omaan kokemukseen tämänhetkisestä tilanteesta kysymällä esimerkiksi ”Koetko olosi turvalliseksi?”.

Kaikki opinnäytetyön suhteen tehdyt päätökset ovat perusteltuja sekä sosiaalialan yleisten eettisten periaatteiden mukaisia. Palautetta tukiasumispalveluiden asiakkailta kerätessä jokaiselle vastaajalle kerrottiin mitä opinnäytetyö sisältää, miksi heidän vastauksiaan tarvitaan ja mihin niitä tullaan käyttämään. Ennen haastattelun aloittamista asiakkailta pyydettiin kirjallinen suostumus haastattelun äänittämistä sekä vastausten käyttämistä varten osana opinnäytetyön arviointia. Kaikki vastaukset käsiteltiin nimettöminä.

Lomakkeen tärkeimmistä ominaisuuksista on sen käyttökelpoisuus ja sovellettavuus tukiasumispalveluissa tehtävään työhön. Esitettyjen kysymysten on mitattava sitä, mitä pitääkin ja oltava luotettavia. Luotettavuudella tarkoitetaan kysymyksen asettelua, joka tulee tehdä niin, että kaikki kysymykseen vastaavat asiakkaat ymmärtävät sen samalla tavalla. Esitetyt kysymykset ovat oltava perusteltavissa ja liitettävissä tutkittavaan ongelmaan.

Haasteena kysymysten asettelussa oli sanamuotojen asettaminen. Lomakkeessa käytettävän kielen tulisi olla sekä informatiivista että helposti ymmärrettävää henkilölle, jonka äidinkieli ei ole suomi. Toisin sanoen asiakkaan on ymmärrettävä kysymys ja sen sisältö, kuten kysyjä sen on tarkoittanutkin. Näin mahdollistetaan todenmukaisen ja tarvittavan tiedon saanti tukiasumispalveluiden työn kehittämistä varten. Esimerkiksi sanan toimintakyky pois jättäminen sellaisenaan lomakkeesta on perusteltua, sillä se kuuluu vahvasti sosiaalialalla käytettyyn ammattisanastoon, eikä selkosuomeen. Sen sijaan toimintakykyä on havainnollistettu pilkkomalla siihen liittyvät sisällöt pienempiin, yksityiskohtaisempiin kysymyksiin.

Palautekeräys haastattelua tehtäessä eettiseksi ongelmaksi muodostui asiakkaiden aikaisempi tunteminen. Haastattelija saattaa omalla käytöksellään vaikuttaa haastateltaviin, joka vaikuttaa suoraan tutkimuksen tuloksiin. Hyvien tieteellisten periaatteiden mukaan haastattelijan tulisi pysyä puolueettomana. Puolueettomuus on todella haastavaa, kun tunneside asiakkaaseen on jo syntynyt. Huonoimmassa tapauksessa haastattelijan ja asiakkaan välinen suhde vaikuttaa merkittävästi tutkimukseen, asiakas saattaa haluta suojella haastattelijan tunteita ja siksi antaa vain positiivista palautetta. Toisaalta toistensa tuntemisesta voi olla myös hyötyä, kuten tässä tapauksessa. Haastattelija osaa arvioida tutun asiakkaan kielitaitoa paremmin kuin vieraan, ja siten muotoilla kysymykset riittävällä tarkkuudella ja selkosuomella. Toisen tuntemisen etu on avoimemman dialogin olemassaolo. Keskustelu on avointa sekä toista kunnioittavaa, parhaimmillaan arkuus on poissa.

Lähteet

Painetut

Allinen-Calderon, N., Essak, B., Hirvonen, S., Kanervo, M., Nurmi, R., Siitonen, M., Van Dijken, M. & Westermark, S. 2011. Tunnista ja turvaa- käsikirja väkivallan uhrin auttamistyöhön vastaanottokeskuksissa. Helsinki: Monika-Naiset liitto ry.

Haarakangas, T., Ollus, N. & Toikka, S. 2000. Väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset-haaste turvakotipalveluille Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Tasa-arvojulkaisuja.

Hansen, S., Sams, A., Jäppinen, M. & Latvala, J. 2016. Kunniakäsitykset ja väkivalta. Helsinki: Ihmisoikeusliitto.

Hedrenius, S. & Johansson, S. 2013. Kriisituki. Ensiapua onnettomuuksien, katastrofien ja järkyttävien tapahtumien käsittelyyn. Tallinna: Tietosanoma.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelun teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

ICF, 2004. Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. Stakes, WHO. Stakes, Ohjeita ja luokituksia 2004:4.

Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. 3. painos. Helsinki: WSOY

Lidman, S. 2015. Väkivaltakulttuurin perintö- sukupuoli, asenteet ja historia. Tallinna: Gaudeamus.

Maslow, A. 1987. Motivation and personality. 3. painos. New York: Harper Collins.

Piispa, M. Siren, R. 2006. Kokoelmasta: Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos HEUNI, julkaisusarja nro. 51. Helsinki.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön- opas opiskelijoille, opettajille ja TKI henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Tampere: Suomen yliopisto paino.

Suoninen, E., Pirttilä-Backman, A., Lahikainen, A. & Ahokas M. 2011. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOYpro.

Tainio, H. 2007. Päivästä päivään elämistä: Pääkaupunkiseudun asunnottomien asumispalvelut ja muuttuvat palvelutarpeet. Työpapereita 2:2007. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA & Heikki Waris- instituutti.

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkkä, H. 2014. Tutki ja mittaa- määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Äärelä, E. & Gerbert, N. 2012. Asiakkaana väkivaltaa kokenut maahanmuuttajanainen. Monika-Naiset liitto ry. Helsinki: Premedia Helsinki Oy

Sähköiset

Honor based awareness network. History. Viitattu 2.12.2017. <http://hbv-awareness.com/history/>

House of commons, Home affairs committee. Report of sessions 2007-2008. Forced Marriage and "Honour"-Based Violence. Viitattu 2.12.2017. <https://publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmhaff/263/263i.pdf>

Monika-Naiset liitto ry. Tietoa meistä. Viitattu 26.5.2018. <https://monikanaiset.fi/tietoa-meista/monika-naiset-liitto-ry/>

Monika-Naiset liitto ry. Turvakoti Mona. Viitattu 26.5.2018. <https://monikanaiset.fi/apua-va-kivaltaa-kokeneille/turvakoti-mona/>

Monika-Naiset liitto ry. Kotoutumiskeskus Monika. Viitattu 26.5.2018. <https://monikanaiset.fi/tukea-kotoutumiseen/>

Paasio, P., Hossain-Karhu, R., Cammarano, E., Saarinen, K., Heikkinen, M., Kuvaja, A. & Huvinen, K. 2016. Aikuisväestön hyvinvointimittari. SOCCA. Viitattu 7.2.2018. http://www.socca.fi/kehittaminen/sosiaalityon_vaikuttavuus/aikuisvaeston_hyvinvointimittari

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 2015. Hyvinvointi- ja terveyserot. Hyvinvointi. Viitattu 03.03.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 2017. Turvakodit. Viitattu 30.11.2017. <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/turvakotipalvelut/turvakodit>

Sosiaalihuoltolaki, asumispalvelut. 1301/2014. Luettu 30.11.2017. <http://www.finlex.fi>

Liitteet

Liite 1: Työnkehittämisen työväline	34
Liite 2: Palautelomake työntekijöille	40
Liite 3: Palautelomake asiakkaille	42

Liite 1: Työnkehittämisen työväline

Nimi:

Kun vastaat kysymyksiin, mieti omaa elämääsi tällä hetkellä.

Kaipaanko
muutosta?

Psykinen hyvinvointi

1. Millainen on psyykinen hyvinvointisi omasta mielestäsi? a. Pidän psyykkistä terveyttäni hyvänä b. Pidän psyykkistä terveyttäni kohtuullisen hyvänä c. Minulla on ongelmia psyykkisen terveyteni kanssa d. Minulla on paljon, pitkäaikaisia tai vakavia ongelmia psyykkisen terveyteni kanssa	Kyllä ☐ En ☐
2. Koetko usein ahdistusta tai masennusta? a. En koskaan b. Harvoin c. Viikoittain d. Päivittäin	Kyllä ☐ En ☐
3. Koetko olosi turvalliseksi? a. Kyllä b. En, miksi? _____ _____	Kyllä ☐ En ☐
4. Koetko olosi iloiseksi? a. En koskaan b. Harvoin c. Viikoittain d. Päivittäin	Kyllä ☐ En ☐
5. Koetko olosi yksinäiseksi? a. En koe olevani yksinäinen b. Koen joskus olevani yksinäinen c. Vietän paljon aikaa yksin, mutta se ei ole minulle ongelma d. Koen itseni yksinäiseksi	Kyllä ☐ En ☐
6. Elätkö tällä hetkellä keskellä hyvinvointiin vaikuttavaa kriisiä? a. Elämässäni ei ole kriisiä b. Koen, että elämässäni on haasteita mutta ei kriisiä c. Olen tällä hetkellä vaikeassa kriisissä d. Elämässäni on toistuvasti kriisejä	Kyllä ☐ En ☐

7. Onko sinulla ongelmia unen kanssa?

a. Kyllä, millaisia?

---

b. Ei

8. Näetkö öisin painajaisia?

a. En näe painajaisia

b. Näen, mutta todella harvoin

c. kyllä, usein ja toistuvasti, mistä?

---

9. Mitä tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?

---

10. Arvioi omaa henkistä hyvinvointiasi tällä hetkellä

1	2	3	3	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

1= Voin erittäin huonosti

10= Voin erittäin hyvin

Perustelut:

Kaipaanko muutosta?

Kyllä

En

Kyllä

En

Kyllä

En

Kyllä

En

Fyysinen hyvinvointi

11. Millainen on fyysinen terveytesi omasta mielestäsi?

- a. Pidän fyysistä terveyttäni hyvänä
- b. Pidän fyysistä terveyttäni kohtuullisen hyvänä
- c. Minulla on ongelmia fyysisen terveyteni kanssa
- d. Minulla on paljon tai vakavia ongelmia fyysisen terveyteni kanssa

Kaipaatko muutosta?

Kyllä En

12. Käytätkö säännöllisesti jotakin lääkettä? Onko sinulla lääkärin määräystä?

- a. Kyllä, mitä?

- b. En

Kyllä En

13. Arvioi omaa fyysistä hyvinvointiasi tällä hetkellä

1	2	3	3	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

1= Voin erittäin huonosti

10= Voin erittäin hyvin

Kyllä En

Perustelut:

Vanhemmuus

14. Onko sinulla lapsia?

- a. Kyllä
- b. Ei

15. Asuvatko lapset kanssasi?

- a. Kyllä
- b. Ei
- c. Lapseni eivät asu Suomessa. Missä?

---

16. Onko sinulla huolia lasten suhteen?

- a. Kyllä, mitä?

- b. Ei

17. Arvioi voimavarjoasi toimia vanhempänä

1	2	3	3	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

1= Minulla ei ole voimia toimia vanhempänä

10= Minulla on paljon voimia toimia vanhempänä, se tuottaa minulle iloa

Perustelut:

Kaipaanko muutosta?

Kyllä En Kyllä En Kyllä En Kyllä En

Arjen hoito

18. Mistä tuloista taloutesi koostuu?

---

19. Hoidatko itse omia/perheesi raha-asioita?

- Kyllä
- En, kuka?

---

20. Uskallatko liikkua itsenäisesti kotiseudullasi?

- Kyllä, mielestäni kotiseudullani on turvallista
- Kyllä, vaikka joskus ulkona liikkuminen jännittää
- Kyllä, mutta vain jos en ole yksin
- En, mielestäni kotiseudullani ei ole turvallista

21. Tiedätkö mistä saat sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalveluita? Entä missä ovat päiväkotit, koulu tai leikkipuisto?

- Kyllä, olen käyttänyt alueeni palveluita
- Kyllä, mutta en ole käyttänyt niitä
- En tiedä, koska en ole tarvinnut niitä
- En, olisin tarvinnut apua, mutta en tiennyt mistä sitä saa

Jos vastasit kyllä, mitä palveluita olet saanut/ käyttänyt?

---

22. Tiedätkö kuinka toimia hätätilanteessa?

- Kyllä
- En

23. Arvioi omaa kykyäsi arjen hoitoon itsenäisesti tällä hetkellä

1	2	3	3	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

1= Minulla ei ole voimavaroja hoitaa arkea
10= Arjen hoito on minulle helppoa

Perustelut:

Kaipaako muutosta?
Kyllä

En

Kyllä

En

Kyllä

En

Kyllä

En

Kyllä

En

Kyllä

En

24. Haluatko antaa palautetta tukiasumispalveluille, hyviä tai kehitettäviä asioita?

Liite 2: Palautelomake työntekijöille

Tavoite 1: Selventää ja kuvata asiakkaiden muutosta hyvinvoinnissa, toimintakyvyssä sekä elämänhallinnallisissa taidoissa.

Toteutus: Samat kysymykset alkuun ja loppuun, kysymysten monipuolisuus, mahdollisuus oman mielipiteen ilmaisuun, elämän useiden osa-alueiden huomiointi.

1. Ovatko lomakkeeseen valitut teemat (psy. hyvinvointi, fy. hyvinvointi, tulevaisuuden suunnitelma & itsensä kehittäminen, perhe, parisuhde & sos. suhteet, talous & arki) riittäviä?

a. Kyllä _____

b. Ei, miksi? Mitä lisäisit?

---

2. Onko kysymyksiä riittävästi kunkin teeman kohdalla?

a. Kyllä _____

b. Ei, miksi? Mitä lisäisit/poistaisit?

---

3. Tulisiko ”Kaipaanko muutosta”- kohta säilyttää?

a. Kyllä _____

b. Ei, miksi?

Vapaasana tavoitteeseen 1 liittyen:

Tavoite 2: Tukiasumisen tarjoaman palvelun kehittäminen

Toteutus: Lomake mahdollistaa lisätiedon keräämisen asiakkaiden kokemasta muutoksesta, lisää tietoa mihin asioihin apua tarvitaan/halutaan, asiakkaan parempi tunteminen,

1. Onko lomakkeen avulla helppo hahmottaa asiakkaan edistystä? (ennen vs. jälkeen)

- a. Kyllä _____
- b. Ei, miksi?

---

2. Onko täytetystä lomakkeesta helppo löytää asioita, joiden kanssa asiakas tarvitsee/ haluaa apua?

- a. Kyllä _____
- b. Ei, miksi?

---

3. Sopiiko lomake tukiasumisen palveluissa käytettäväksi apuvälineeksi/ menetelmäksi?

- a. Kyllä _____
- b. Ei, miksi?

---

4. Onko lomake hyödyllinen työn kehittämisen näkökulmasta?

- a. Kyllä _____
- b. Ei, miksi? Mitä muuttaisit?

Vapaasana tavoitteeseen 2 liittyen:

Yleispalautetta? 😊

Minulle on kerrottu mihin, miksi ja miten vastauksiani käytetään.

Hyväksyn haastattelun äänittämisen sekä vastauksieni käyttämisen opinnäytetyön arviointiin.

Kaikki vastaukset käsitellään nimettöminä. Vastaajien henkilötietoja ei julkaista.

Helsingissä _____

Allekirjoitus_____